

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ - JURISPRUDENȚĂ - LEGISLAȚIUNE - ECONOMIE POLITICĂ - FINANȚE - SOCIOLOGIE

Director: **DEM. I. DOBRESCU**
Președintele Uniunii Avocaților din România

COMITETUL DE REDACȚIE:

TR. ALEXANDRESCU
Avocat, Direct. Contenc. B-pei
G-le a Țării Românești

ALEX. CERBAN
Profesor la Facultatea
de Drept, București

IOSEF G. COHEN
Avocat
membru Cons. legislativ

GR. CONDURATU
Consilier la Curtea de Apel
București

RÉNÉ DEMOGUE
Profesor la Facultatea
de Drept din Paris

V. DONGOROZ
Dr. în Drept din Buc.
Avocat

ALFRED JUVARA
Dr. în Drept din Paris
Avocat

D. NEGULESCU
Profesor la Facultatea
de Drept, București

I. GR. PERIȚEANU
Avocat

C. SIPSOM
Profesor la Facultatea
de Drept, București

C. STOEANOVICI
Dr. în Drept din Paris
Avocat

GR. TRANCU-IAȘI
Fost Ministru al Muncii
Avocat

P. VASILESCU
Dr. în Drept din Paris
Avocat

AL. VELESCU
Dr. în Drept din Buc.
Avocat

ALBERT WAHL
Profesor la Facultatea
de Drept din Paris

Secretar de Redacție: **E. C. DECUSARA**, Dr. în Drept din Paris, Directorul Statisticii Judiciare

Membrii corespondenți pentru Paris: **EDOUARD LÉVY** și **SILVIU KRAINIC**, D-ri în Drept, Avocați, Paris

ABONAMENTUL

Un an p. B-ci, Case Com. și Autorit. 800 lei
" Avocați 500 "
" Magistrați 400 "
6 luni prețul de sus pe jumătate

APARE ODATĂ PE SĂPTĂMANĂ

In lunile Iulie și August
apare odată la 2 săptămâni

Abonamentele se plătesc totdeauna înainte

Redacția și Administrația

București, Artei, 5 și Rahovei, 5
Lângă Palatul Justiției

TELEFON 13/29

S'a pus sub presă, în Editura «Curierul Judiciar», **Contractul de închiriere sub regimul excepțional al legii din 27 Martie 1924**, comentariu însoțit de textul tuturor legiuinilor excepționale, de articolele codului civil în materie, de legea proprietarilor, legea pentru simplificarea formelor pentru plata chiriei, cum și de jurisprudența la zi a tuturor instanțelor judecătorești, Desbaterile Parlamentare, Expunerea de motive, Rapoartele Comitetelor delegaților Senatului și Camerei, etc.

Lucrarea este alcătuită ca și în trecut de d-nii: **Conduratu, Periețeanu și Velescu**.

Se vor face și volume legate.

Comandele se primesc de pe acum la *Curierul Judiciar*. Prețul 140 lei. Legate cu pânză la cotor 200 lei, iar cu piele 230 lei.

SUMAR

— *Actele juridice dintre soți. Contribuțiune la reforma Codului Civil. Drept comparat. Norme călăuzitoare pentru noua legiferare*, de d-l Corneliu Botez, consilier la Inalta Curte de Casație.

— *Reorganizarea Magistraturii. Judecătorul unic în alte țări. Complexul Curților de apel în Franța. Se poate ca procurorii să fie delegați dintre judecători?*, de d-l Eugen Petit, consilier la Curtea de apel Iași;

— *O lămurire asupra notei din Curierul Judiciar No. 13/1924*, p. 202, de d-l I. Gr. Periețeanu;

Jurisprudență:

— Curtea de Casație s. I: *Frusina Anghel și alții cu Stana Crăciunoiu* (Dacă în complexul de divervență se pot administra probe noi? Despre acțiunea legatarului particular contra deținătorilor de fapt pentru predarea legatului său. Succesor rezervatar. Afirmațiuni că s'a atins rezerva. Nu se pot ține în seamă dacă n'a pus concluziuni formale în acest sens și n'a făcut cerere pentru reducerea legatelor), cu o *Notă* de d-l Prof. Al. Cerban;

— *Idem: Zoe Stavrat cu Dr. S. Possa* (Masa succesorală trebuie să cuprindă întreaga avere a defunctului. Acțiune în împărțeală. Raport. Nu se ține în seamă decât cheltuielile necesare și utile făcute de donatar la imobilul dăruit, nu însă și plus-valuta adusă imobilului prin facerea acestor cheltuieli. Cheltuielile de înmormântare în sarcina cui cad? Art. 728, 778, 841, 766, 777 și 849 cod. civ.), cu o *Notă* de d-l Prof. D. Alexandresco;

— Trib. comercial Ilfov s. I: *Banca Fortuna cu Soc. Scriven Brothers & Co.* (Creditorul gagist care, față de creditorii chirografari ai debitorului, dreptul de retenție asupra lucrurilor gajate. Art. 1694 cod. civ. și 782 alin. I cod. com.), cu o *Notă* de d-l avocat Al. Mavrojani.

— Jud. Ocol. II Câmpulung-Muscel: *I. Satârbașa și alții cu Soc. cooperativă Râul-Târgului* (Dacă persoanele morale sunt responsabile penalicește?), cu o *Notă* de d-l Prof. D. Alexandresco.

Actele juridice între soți

Contribuțiune la reforma Codului civil. Drept comparat. Norme călăuzitoare pentru noua legiferare 1)

Participarea femeilor la elaborarea legilor care interesează condițiunea lor juridică constituie un eveniment de cea mai mare însemnătate, o etapă nouă în îndrumarea vieții noastre sociale care denotă o radicală transformare a concepțiunilor de până eri cu privire la chemarea femeii ca factor determinant al acestei îndrumări.

Pilda pe care o dă Consiliul național al femeilor române, din acest punct de vedere, va avea fără îndoială, urmări în bine din ce în ce mai apreciable. Activitatea femeii pe terenul social va duce treptat și cât de curând la desăvârșita ei emancipare care nu se poate realiza decât prin o stăruință continuă și neobosită.

Femenismul, cu justele lui revendicări reprezintă o doctrină de sinteză juridică (2) care brăzdează de lumină calea legislatorului nou spre a îmbrățișa viața socială și economică în toată complexitatea ei.

Femea română, în preajma refacerii așezămintelor României întregite s'a adresat juristilor spre a o ajuta în anevoioasa ei operă. Ne-am grăbit să răspundem la inimosul ei apel, cu convingerea că, numai printr'o conlucrare în comun și solidară, vom putea contribui ca țara noastră să fie înzestrată cu legi superioare care să asigure prosperitatea tuturor.

Comisiunea legislativă instituită pe lângă Consiliul național al femeilor române, în vederea reformei

1) Comunicare făcută Comisiunii legislative pentru reforma codului civil, instituită de Consiliul național al femeilor române, în ședința dela 16 Februarie 1924.

O a doua Comisiune a aceluiași Consiliu a luat în studiu reforma administrativă, privind participarea ei la județ și la comună.

2) Cpr. «Problema feminismului. O sistematizare a elementelor ei», de Calypso Botez în «Arhiva pentru știința și reforma socială No. 1/1920.

Codului civil, a luat în cercetare problemele juridice care interesează viața civilă a femeii, în special a femeii căsătorite, în cadrul noii Constituții.

I

Materia actelor juridice între soți ale căror principii vom avea a le stabili împreună, e una din cele mai importante și delicate.

Actele juridice care pot interveni între soți sunt variate; unele din ele sunt condiționate de regimul matrimonial din care decurg consecințe juridice diferite, după natura regimului contractat, iar altele consistă în raporturi juridice ce soții pot crea între ei, independent de acest regim.

Soții pot stabili legăminte juridice între ei, fie prin contractul de căsătorie, fie în cursul vieții conjugale.

În vederea căsătoriei soții pot să-și facă donațiuni prin contractul de căsătorie, iar după săvârșirea ei, pot încheia orice alte acte cu titlu gratuit sau oneros din care pot rezulta pentru ei drepturi și obligațiuni reciproce. În vederea desiacerei căsătoriei, încă pot interveni între soți unele aranjamente, nu numai de ordin moral, cum e, de pildă, regularea soartei copiilor rezultați din căsătorie, dar și cu privire la întreaga lor avere mișcătoare și nemisțătoare. Faptele juridice unilaterale din partea unuia din soți încă pot influența și determina raporturile lor juridice, prin efectul numai al legii, fără mijlocirea nici unui acord contractual prealabil.

Vom examina, cât mai pe scurt, toate aceste acte și fapte, în sistemul legiului noastre civile în comparație cu a altor state și vom cauta să degajăm, din această analiză normele care trebuie să ne călăuzească în noua legiferare.

Actele juridice mai importante pe care soții le pot forma între ei sunt donațiunea și vânzarea.

Codul nostru civil se ocupa atât de donațiunile dintre soți cât și de cele făcute soților de terțe persoane, prin contractul de mariaj, cum și de vânzările dintre soți, regulându-le condițiunile și efectele, cu anumite îngrădiri a dreptului lor de a contracta.

E de relevat că aceste îngrădiri nu decurg esențial din incapacitatea juridică a femeii căsătorite. Considerațiunile care au preocupat pe legiuitor sunt inspirate de sentimentul de ocrotire egala a intereselor ambilor soți și ca atare ele sunt de ordin general, în intimă legătură cu însuși căsătoriei însăși care crează soților o situațiune particulară.

Condițiunile privitoare la donațiunile făcute soților sau numai unuia din ei, prin contractul de căsătorie sunt prevăzute de art. 932-935 din codul civil.

Aceste donațiuni pot avea de obiect atât bunurile prezente ale dăruitorului, cât și cele viitoare, de care dăruitorul nu mai poate dispune în mod gratuit.

Asemenea donațiuni sunt irevocabile, cu excepțiunea cazului când dăruitorul supraveștește soților sau soțului donatar. (Art. 933).

În contra acestei excepțiuni, nu se poate ridica nici o obiecțiune, pentru că căsătoria fiind desfăcută prin moarte, iar donațiunea ne mai putând să-și atingă scopul în vederea căruia a fost făcută, devine lipsită de obiect. Nimic deci mai logic și drept decât ca bunurile dăruite să reintre în posesiunea aceluia care a făcut-o, odată cu disparițiunea cauzei care a motivat-o.

Astfel de donațiuni, potrivit prescripțiilor art. 835 din același cod, nu sunt revocabile pentru cauză de ingrăditudine, spre deosebire de celelalte donațiuni,

de oarece fiind făcute, cum se rosteste acest text, „în favoarea mariajului“ prezintă un caracter special.

Constituind nu numai un avantaj adus donatarului, dar și copiilor care se vor naște din căsătorie, ele constituie, cum se exprimă Laurent (vol. XIII No. 19) mai mult un pact de familie, decât o liberalitate.

De aceea socotim că rânduelile ce cuprind aceste texte pot fi menținute, fără inconvenient, într-o viitoare legiferare, în interesul chiar al instituțiunii căsătoriei pe care legiuitorul a ținut să o încurajeze și să o înlesnească prin toate mijloacele posibile.

Soții între ei, potrivit art. 936 din codul civil, pot de asemeni, prin contractul de căsătorie, să-și facă reciproc sau numai unuia dintre ei orice donațiuni ar voi.

Această dispozițiune dictată de necesitățile căsătoriei, contribuind la ajutorarea scopurilor ei, trebuie iarăși menținută, din aceleași considerațiuni.

Atâta timp cât două persoane nu s'au unit încă prin căsătorie, nu poate exista o temere serioasă că vreuna din ele ar fi călăuzită de sentimente contrarii afecțiunii sau nevoilor morale care i-a decis să se unească. Posibilitatea unei donațiuni între viitorii soți poate fi o cauză determinantă a căsătoriei, iar interesul întemeerii unei familii trebuie să aibă precădere asupra oricărei alte preocupări, spre a nu se zădărnici contractarea ei.

Legiuitorul a fost așa de pătruns de această convingere, încât autoriză donațiunea între viitori și chiar când dăruitorul e un minor, cu o singură condițiune ca acesta să fie asistat de persoanele al căror consimțământ e necesar la căsătorie (art. 1231 c. civ.) ceea ce constituie o garanție îndestulătoare pentru prevenirea unui gest nereflectat.

Cu atât mai mult, ea trebuie permisă când ambii soți sunt majori, și capabili de a contracta, într-o vreme când căsătoriile de conveniență nu arare-ori se substituie căsătorilor de inimă și, când, deci, contractarea unei căsătorii poate fi înlesnită și de aranjarea unor interese materiale.

De ce, așa dar, legiuitorul ar fi pus o stavilă libertății soților de a contracta, știrbindu-le capacitatea lor tocmai în o asemenea împrejurare?

El le-a lăsat neatinsă libertatea de a contracta, cu o singură restricțiune. Dacă dăruitorul trecând într'un al doilea mariaj are copii din prima căsătorie, art. 939 din codul civil nu permite, în nici un caz, ca donațiunea făcută viitoarei soții să depășească cuantumul bunurilor dăruitorului.

Această limitare a dreptului dăruitorului de a dispune de averea sa e justificată, pentru că i u poate fi îngăduit unui părinte să despoae de drepturile lor eventuale de moștenire pe copii rezultați din o căsătorie anterioară.

Aceștia merită o egală protecțiune a legii spre a nu deveni victimele altei căsătorii a tatălui sau mamei lor.

Legiuitorul noului cod civil va trebui deci să mențină și această dispozițiune de netăgăduită utilitate.

II

În timpul căsătoriei, soții încă pot să-și facă reciproc donațiuni.

De această dată, legiuitorul codului civil s'a arătat sever.

El autoriză în principiu donațiunile între soți, în timpul căsătoriei, însă în același timp le declară re-

vocabile. Revocarea se poate face de femeie fără altă autorizare (art. 937).

Chestiunea valabilității donațiilor ca și a vânzărilor dintre soți, în timpul căsătoriei e din cele mai discutate.

Legislațiunea statelor diferă, unele prohibându-le în mod absolut ca cea italiană (art. 1504), spaniolă (art. 1334) și engleză, altele dinpotrivă permițându-le sau neoprinându-le ca cea germană, prusacă, ungară austriacă (art. 1246), și elvețiană (art. 177) și rusă (art. 116 și 117), iar altele, adoptând un sistem intermediar, ca cea română, franceză (art. 1096) și portugheză (art. 1178 și 1181) declarându-le numai revocabile.

Vechile noastre legiuri exclud capacitatea soților de a contracta în ambele aceste materii.

„Bărbatul, se rostește § 3, Cap. II Pentru Vânzări din Codul Caragea, nu e volnic a vinde muerii, nici muerea bărbatului“.

„Orice va dărui bărbatul în viață femeii sale, după nuntă și femeia bărbatului său, se rostește § 5, Cap. I, pentru daruri din același cod, se socotește împrumutare iar nu dar“.

§ 1687 din Codul Calimach prevede iarăși că „darurile sunt oprite între însoții“, afară numai în următoarele deosebite întâmplări: „cu pricină de moarte“ (§ 1688) și când „dăruitorul sau dăruitoarea însoțită, din pricina darului nu s'ar face mai sărac, nici primitorul sau primitoarea darului mai bogat“ (§ 1689).

Această prohibițiune își are originea ei într-o regulă consacrată de dreptul roman care, modificată în rigoarea ei la începutul secolului al III-lea al erei creștine a servit de bază și dispozițiunii art. 1096 din Codul Napoleon, dela care s'a inspirat și legiuitorii Statelor care și-au însușit acest cod.

Considerațiunile dreptului roman de care au fost influențate destule legiuri, în curgerea vremurilor, sunt de cel mai înalt ordin moral. Ele privesc chezașia purității legăturii conjugale. Dragostea soților trebuie să se reazăme numai pe sentimentele de afecțiune ce se cuvin să aibă unul pentru celălalt, evitându-se ca buna lor armonie să fie prețul sacrificiilor. Donațiunile dintre soți trebuiesc împedicate, pentru că ar putea să aibă de efect „ruina aceluia dintre soți care a fost cel mai desinferesat și îmbogățirea celui mai avid“, temerea exprimată de jurisconsultul Paul în formula „*neve melior in paupertatem incidere, deterior ditior fieret*“ (Cpr. M. E. Machelard „Textes de droit romain“ p. 203 și urm.).

Aceste considerațiuni n'au fost totuși îmbrățișate de legislațiunea mai nouă a altor State.

„Validitatea sau nevaliditatea donațiilor dintre soți, se rostește § 1246 din codul civil austriac, aplicabil în Ardeal și Bucovina, se va judeca după legile stabilite pentru donațiuni în general“.

Codul civil elvețian, una din legislațiunile mai recente produs al unor înaintate idei de respect al dreptului persoanelor se exprimă și el prin art. 177 că „toate actele juridice sunt permise între soți“, deci deopotrivă vânzările, ca și donațiunile.

Pe de altă parte, art. 248 din acelaș cod prescrie dispozițiunile necesare pentru înscripțiunea în registrele matrimoniale a clauzelor pe care soții înțeleg să le facă opozabile terțiilor, pentru ca aceștia să nu fie surprinși și vătămați în drepturile lor.

Legiuitorul român, consecuent cu el însuși, prevăzând revocabilitatea donațiilor dintre soți, în timpul căsătoriei, a trebuit să interzică și vânzările între soți, pentru ca nu cumva aceștia să deghizeze sub

forma unei vânzări, o donațiune nepermisă, dovada sir.ulațiunii fiind adesea imposibil de făcut, fie de soțul vânzător, fie de moștenitorii săi, mai ales după o trecere însemnată de timp dela data facerii actului. (Cpr. Baudry Lacantinerie XIX No. 201).

Cu toate acestea art. 1307 c. civ. care prevede această interdicțiune, permite vânzarea dintre soți pentru cauză de lichidațiune, în scopul plății unei datorii a soțului vânzător sau îndeplinirea unei promisiuni ori obligațiuni de dotă.

Dar în aceste cazuri, juridic vorbind, nu se operează în realitate o vânzare, ci o adevărată dare în plată, permisă ca atare.

În intențiunea legiuitorului n'a intrat iarăși de a opri pe un soț de a cumpăra la licitațiune publică bunurile celui alt soț, urmărite de creditorii săi, neputând exista temerea unei donațiuni deghizate și nefiind nimic mai firesc decât ca bunurile să rămână în familie, decât să încapă pe mâini străine.

Legea nu vorbește nimic de schimbul între soți. Schimbul de bunuri e și el oprit, prin aplicarea dispozițiunilor art. 1409 din codul civil care aplică schimbului aceleași reguli de drept ca și în materie de vânzare.

Lichidațiunea nefiind posibilă între soți, în acest caz, rigoarea legii e și mai excesivă, împedcând schimbul în mod absolut.

În urma celor expuse, se ridică chestiunea: care va trebui să fie sistemul noului legiuitor, dacă, cu alte cuvinte, dispozițiunile care opresc donațiunea și vânzarea, ca și schimbul dintre soți se cuvine să mai figureze în noua legislațiune

Pentru elucidarea acestei chestiuni e interesant să punem față în față cele două sisteme opuse, cu caracterul ce-l înfățișează din dreptul englez și elvețian, între extremitățile cărora se întrepune sistemul intermediar adoptat de legiuirea noastră civilă.

În dreptul englez, odată căsătoria încheiată, soții nu mai pot valabil contracta unul față de altul și în principiu convențiunile lor sunt radical nule, în dreptul elvețian sunt dinpotrivă valabile și nestrămutate, iar în dreptul român, numai revocabile.

De unde și pentru ce această deosebire? O explicațiune se impune și ea ne va ajuta la deslegarea problemei.

În concepțiunea legiuitorului englez, prin căsătorie, personalitatea soților se confundă într-o singură personalitate sau mai bine zis, personalitatea femeii e absorbită de a bărbatului. De aci decurg unele consecințe juridice, pe care, cu drept cuvânt, comentatorii dreptului civil englez le consideră de singulare. Astfel, ori de câte ori un bun e dat conjunct la cei doi soți și unei a treia persoane, cei doi soți nu compează decât pentru unul și nu iau împreună decât jumătatea bunului, cealaltă jumătate fiind atribuită terțiului.

Soții nu pot să transfere unul altuia o proprietate pentru că sunt socotiți că nu constituie decât o singură și aceeaș persoană, bărbatul însă are facultatea de a lega un bun femeii sale, în vedere că dispoziția nu trebuie să-și producă efectul ei decât după dizoluțiunea căsătoriei și prin urmare, după disjungerea personalității lor (3).

Conform legii speciale engleze a asigurărilor, cineva nu se poate asigura asupra vieții unei persoane decât atâta timp cât are interes la prelungirea vieții lui.

3) Cpr. Ernest Lehr. «Éléments de droit civil anglais» No. 129.

În temeiul acestui principiu, bărbatul, în dreptul englez, n'are dreptul să contracteze o asigurare asupra vieții femeii sale, neavând un interes material pentru conservarea ei, întrucât bururile femeii măritate se consideră ca ale sale proprii (4).

Incapacitatea femeii căsătorite se produce chiar dela logodnă, fiind izbite de nulitate ca făcute în fraudă drepturilor bărbatului actele juridice prin care femeia după logodnă și mai înainte de celebrarea căsătoriei va dispune de averea ei, altfel decât prin o convențiune expresă (valuable consideration), fără știrea sau consimțământul viitorului soț.

Rigoarea acestei doctrine conformă principiilor vechiului *common law* a fost îndulcită cu vremea, grație jurisprudenței Curților de echitate care i-au opus principiul fundamental al doctrinei de echitate (*equity*), prin aplicarea căruia s'a adus o atenuare consecințelor acestei absorbiri a femeii în personalitatea și spre profitul acestuia, bărbatului, recunoscându-i-se dreptul de a poseda bunuri proprii (*separate estate*), cu puteri mai mult sau mai puțin întinse, independent de autoritatea maritală (5).

Aceste puteri ale femeii asupra bunurilor sale proprii, sau asupra produsului muncii ei, au fost lărgite mai târziu prin legile din 1870, 1882 și 1893 sub înrăurirea ideilor moderne de emancipare a femeii și de ocrotirea intereselor ei, (6) prin asigurarea unui regim de o cât mai largă neatârnare.

Doctrina veche totuși a rămas neatinsă, cu neînsemnate derogări, în ce privește nulitatea radicală a contractărilor dintre soți, ca o consecință a confundării personalității lor prin căsătorie.

Acestei concepțiuni de încătușarea personalității femeii lipsită de rațiune și în contradicție cu cerințele societății moderne, îi opunem concepțiunea egalitară a legislatorului elvețian, care a găsit o formulă fericită spre a o concretiza.

Art. 159 din codul civil elvețian din 1912 se rostește că celebrarea căsătoriei crează „uniunea conjugală”, iar soții se obligă mutual spre a-i asigura prosperitatea de „comun acord”.

În această concepțiune, care rezidă în sacrificiile ce fiecare din soți trebuie să impună celuilalt (7) fiecare soț își păstrează individualitatea sa distinctă, de și bărbatul nu încetează de a fi capul „uniunii conjugale”. Femeia are astfel puțința de a participa ca factor de egală mărime pentru atingerea scopurilor familiei și propriilor ei aspirațiuni. Presupusă destul de destoinică și experimentă în fața nevoilor și riscurilor vieții pentru a se cârmui singură, ea nu mai are nevoie de „protecțiune” din partea soțului, spre a-i da ascultare, așa cum se rostește art. 195 din codul nostru civil, prin imitația celui francez, ci dimpotrivă își conservă neatins drepturile sale de egală colaboratoare la sarcinile căsniciei. Ea are datoria, cum se exprimă art. 161 din codul civil elvețian de a fi „o ajutoare și sietnică” a bărbatului, în măsura forțelor sale, în vederea prosperității comune, fiind în drept de a reprezenta uniunea conjugală pentru trebuințele curente ale menajului, cu aceleași puteri, ca și bărbatul (art. 163).

Legiuitorul german, de la care s'a inspirat în parte, cel elvețian, îi recunoaște și el același drept. (art. 1353—1358).

Ideea de inegalitate a sexelor în căsătorie a fost respinsă, din convingerea că numai deplina libertate de acțiune a ambilor soți îi poate asigura o binefăcătoare trăinicie, sub garanțiile ce tot legea le prevede, în cazul când unul din soți ar abuza de ea în dauna intereselor celuilalt soț, pentru restabilirea echilibrului raporturilor conjugale.

Acest progres juridic constituie un remarcabil triumf al feminismului care modifică simțitor concepțiunea asupra funcțiunii vieții sociale și de familie.

Din această nouă situațiune juridică pe care legea elvețiană o conferă femeii căsătorite decurg importante avantagii pentru ea, cum e, de pildă, acela ca, atunci când soțul își neglijează obligațiunile sale de familie, femeia oricare va fi regimul matrimonial al soților are facultatea de a se adresa justiției spre a obliga pe debitorii soțului neglijent să opereze plățile lor în tot sau în parte de-adreptul în mâinile femeii (art. 82).

III

Noua Constituție română proclamă principiul deplinei egalități civile a sexelor. Dreptul ordinar va trebui să îmbrățișeze acest principiu în toate aplicațiunile lui, nu numai cu privire la raporturile vieții de familie, dar și la raporturile juridice dintre soți care au de obiect capacitatea lor de a contracta și de a se obliga reciproc pentru orice acte ale vieții civile.

Odată ce admitem capacitatea deplină a soților de a contracta orice obligațiuni între ei, recunoscută formal și de codul civil rus în vigoare în Basarabia (art. 116 și 117), va trebui să admitem că pot forma și pacte succesoriale, care sunt tot niște contracte prin care soții pot face o instituție de erede sau legate ori pot greva de sarcini încă din viață, averea lor.

Această instituțiune e prevăzută de codul german (art. 1941), ca și de cel austriac (art. 602) aplicabil în Ardeal și Bucovina și nici legislațiunea noastră n-o respinge pe de-a-ntregul, atunci când prevede că dăruitorul poate dispune, în favoarea soților, prin contracte de mariaj de bunurile sale viitoare, de oare ce o atare dispozițiune constituie în realitate tot o instituție de erede asupra unei averi de moștenire corespunzătoare unor asemenea pacte. (Cpr. D. Alexandresco „Dr. Civ.” IV p. 753).

Am văzut că textul elvețian se exprimă că toate „actele juridice” dintre soți sunt permise.

Acest text, din cauza termenilor întrebuițați dă loc la discuțiune dacă se referă numai la conventiunile bilaterale, sau și cele unilaterale.

Acești termeni trebuie luați în înțeles larg.

Actul sau faptul juridic implică o manifestare de voință care poate fi nu numai contractuală, dar și unilaterală, tinzând a atinge un efect de drept consacrat legalmente, ca, de pildă, renunțarea la o servitute, radierea unei ipoteci etc. (Cpr. V. Rossel et Mentha „Manuel de droit Suisse”, pag. 304).

Cu acest înțeles, trebuie adoptat și de legiuitorul român.

Regula de drept că tot ce agonisesc soții, până la dovada contrarie, aparține numai bărbatului nu mai poate fi admisă în noua legiuire, întru cât soții fiind deopotrivă factori de muncă și producțiune într'un menaj, fiecare dintre ei trebuie să poseadă dreptul la achizițiunea comună, fiind dificil a distinge, din acest punct de vedere ce e al meu, de ceea ce e al tău.

Deci tot ce câștigă soții separat sau împreună din

4) Același No. 155.

5) Cpr. Același No. 139, 140, 152 și urm., 164 și urm.

6) Același No. 161 bis.

7) Cpr. Exp. de motive a anteproiectului elvețian 1900 p. 94.

munca sau profesiunea lor trebuie să devină proprietatea lor comună, în părți egale, fără impunere nici unei dovezi, pentru că, după cum, cu drept cuvânt s'a susținut, dacă bărbatul câștigă prin exercitarea profesiei sale, și femeia are meritul în cele mai dese cazuri de a contribui la păstrarea averii astfel dobândite.

Acest principiu de dobândirea unei averi în comun e consacrat și în dreptul ungar.

Dacă ne referim la codul nostru civil, constatăm că nici în sistemul său, nu se interzice soților de a se obliga reciproc prin acte cu titlu oneros. Art. 940 al. 1 prevede că orice donațiune deghizată între soți sau făcute prin persoane interpușe e nulă, de unde reiese că, exceptând vânzarea și schimbul, soții se pot obliga valabil unul către altul sub condițiunea că convențiunea lor să nu deghizeze o donațiune prohibită de lege.

Soții hotărâți a se despărți prin consimțământ mutual, se rostește art. 258 din același cod, sunt liberi a face învoeală în privința drepturilor lor respective.

Acest text nu e decât aplicarea, într'un caz special, a aceluiași principiu ordinar de drept.

Într'un interesant anteproiect de revizuire a Codului civil (8) elaborat de d. D. Alexandresco, membru al Comisiunii de unificare a legislației instituită de Ministerul Justiției, acest distins jurisconsult, după ce, prin art. 88, prevede capacitatea femeii căsătorite de a face toate actele privitoare la viața ei civilă, totuși prin art. 90 aduce o însemnată restricțiune acestui principiu interzicând femeii căsătorite dreptul de a primi o donațiune ori moștenirea testamentară sau ab intestat fără știrea bărbatului.

O restricțiune identică o prevede art. 1021 din codul Calimach. Introducerea ei în viitorul cod civil, autorul anteproiectului o justifică prin aceea că se poate ca dobândirea averii de către femeie să aibă o cauză imorală și e bine ca bărbatul să cunoască sorgintea ei, spre a nu o permite dacă are o asemenea sorgintă.

Socotim această restricțiune excesivă și nedreaptă. În ce privește succesiunile ab intestat, ele se deschid în virtutea legăturilor de rudenie, care exclud orice bănuială de natura aceleia exprimată de autorul anteproiectului.

În celelalte cazuri, bănuiala încă poate fi nedreaptă, pentru că se poate întâmpla ca femeia să primească o donațiune făcută din considerațiuni care nu ating prestigiul sotului și atunci, de ce bărbatul să fie în drept să împiedice primirea ei și de ce n'ar avea și femeia același drept într'un regim de deplină egalitate între soți, de a împiedica pe bărbat ca acesta să primească un dar care ar vătăma-o moralmente?

Cea mai nimerită soluțiune ar fi ca în caz când bărbatul ar refuza să-i dea consimțământul, femeia să se poată adresa justiției spre a-i da adeziunea necesară.

Tot d-l Alexandresco prevede, prin art. 56 din același anteproiect, că soții despărțiți se pot recăsători împreună, sub condițiunea de a adopta aceleași convențiuni matrimoniale ale primei căsătorii, pentru că se poate întâmpla ca prima însoțire să se fi desfășurat în favoarea terților.

Acest motiv nu-l credem îndestulător spre a justifica o prohibiție în termeni absoluți.

E de ajuns ca legea să prevadă, în această împrejurare dreptul terților de a ataca în nulitate convențiunea matrimonială făcută în fraudă lor, lăsând neatins principiul deplinei capacități a soților de a forma și o convențiune matrimonială deosebită când interesele lor o cer, mai ales dacă, după despărțenie, condițiunea lor materială modificându-se, nu mai au puțința să reconstitue convențiunea anterioară.

Cu aceste corective, ne raliem în parte la ambele propuneri de legiferare.

IV

Independent de argumentele de ordin juridic și social ce am adus în combaterea sistemului intermediar de revocabilitate a donațiunilor dintre soți mai e de observat că acest sistem păcătuiește și prin aceea că e lipsit de orice logică.

O tranzacțiune asupra principiilor opuse în această materie nu e posibilă, pentru că ele nu pot fi trunchiate.

În adevăr, ori admitem ca plauzibile considerațiile acelora care manifestă temerea că un soț, făcând o donațiune, poate cădea victima mașinatiunilor celui alt și pentru a le preveni trebuie izbită de nulitate donațiunea chiar de la început, ori o admitem fără nici o rezervă, dacă asenenea considerațiuni sunt lipsite de fundament.

Ne întrebăm însă e admisibil ca, pe o simplă prezumțiune de temere, desmintită așa de des în viața de toate zilele, legiuitorul să anuleze pe plano o donațiune ce un soț, dintr'un sentiment de nobilă afecțiune voeste a face celui alt soț, sau după ce legea o autoriză în principiu să o declare tot ea revocabilă, lăsând pe soțul care de bună credință a făcut-o la discrețiunea celui alt soț, sub veșnica amenințare de a-i fi smulsă, ori de câte ori acesta nu va mai stărui în sentimentele care l'au determinat?

E destul credem să privim chestiunea din acest punct de vedere, spre a ne convinge că posibilitatea revocării donațiunilor dintre soți nu corespunde, prin nelegica ei, celei mai ușoare exigențe morale.

Dar s'ar putea obiecta că un soț surprinzând buna credința a celui alt sau profitând de slăbiciunea lui, după ce l'a înduplecat să-i doneze un bun, să-și schimbe linia de bună purtare față de făcătorul său de bine.

Legea însă a prevăzut și această ipoteză care se poate ivi une ori în practică.

O donațiune e revocabilă într'un anumit termen, pentru cauză de ingraturitate, fie pentru că donatarul a atentat la viața donatorului, fie pentru că-i refuză alimentele necesare, fie pentru că s'a făcut vinovat față de el, de delict, cruzimi și injurii grave. (art. 831 și 829 din codul civil). Sotul vinovat pierde iarăși toate avantajele stipulate în favoarea sa de sotul care a dobândit despărțenia, prin contractul de căsătorie sau după săvârșirea ei. (art. 280 c. civil).

În ce privește cazurile care pot constitui o infracțiune, legea nu cere în genere o sentință de condamnare penală pentru revocarea donațiunii din cauză de ingraturitate, lăsându-le la aprecierea suverană a instanțelor civile de fond.

Cu privire la refuzul sotului donator de a procura alimente binefăcătorului său recunoaștem că textul nu e satisfăcător. Legiuitorul s'ar putea însuși în revizuirea lui de dispozițiunile art. 528 din codul civil german, care mai pune condițiunea ca donatarul să subvină la întreținerea dăruitorului lipsit de mijloace de trai, după rangul său, rezervându-i dreptul, în caz contrar de a cere înapoarea darului conform

8) V. acest anteproiect reproduc împreună cu expunerea de motive în «Tribuna Juridică» No. 12/921.

dispozițiilor privitoare la îmbogățirea fără cauză și întinzând obligațiunea de întreținere, sub aceiași sancțiune și, în favoarea rudelor soțului sau ex-soțului.

În cazul nostru va trebui formal extinsă și în favoarea copiilor, pentru identitate de motive.

Legiuitorul ar trebui să mai precizeze, în ce privește cazul unei revocări pentru injurii, că rigoarea legii se aplică nu numai la injuriile grave, dar și la simplele injurii și orice alte acte repetate de indelicatete care fac imposibilă moralmente viața dintre soți și care dacă s'ar fi săvârșit înainte de facerea darului, ar fi reținut gestul de mărinimie al soțului dăruitor.

Să nu se pretindă că soția făcând o donațiune soțului său ar fi mai expusă. Se poate susține tot așa de bine și contrariul, cele mai dese cazuri de donațiune fiind opera bărbatului, iar nu a femeii, sub sugestiunile captivante ale căreia bărbatul, în genere, mai în vârstă decât femeia, e mai înclinat la un act de generozitate sau galanterie.

Cum vedem, în primul rând, nu e chiar în interesul femeii ca donațiunile dintre soți să fie revocabile și cine știe dacă legiuitorul—care a fost un bărbat—prevăzând revocabilitatea n'a avut în vedere tocmai aceste împrejurări, permițând mai ales bărbatului de a lua cu o mână ce a dat cu cealaltă, spre a face alte combinațiuni cu bunul dăruit.

Jurisprudența înregistrează numeroase cazuri de revocarea unei donațiuni pentru ingratitudine.

Pothier (vol. XXI) citează cazul unui tânăr care, în efervescența pasiunii a făcut donațiunea între vii a tuturor bunurilor sale unei metrese ingrate care, crezându-se sigură pe darul primit, îndată după aceea i-a închis poarta.

Cerând revocarea donațiunii pentru ingratitudine, Parlamentul din Proventa a aprobat anularea ei.

În dreptul nostru vechi găsim o dispozițiune care îmbrățișează cât mai multe cazuri de acest fel.

Eată cum glăsuște paragr. 7 Cap. XXIV Despre danii și dăruiri din Codul Andronache Donici, în această privință :

„Cum și când cineva se va arăta nemulțumitor sau va cleveți, pornind pără sau va ocări cumplit și va necinsti pe făcătorul său de bine sau va pune mâna asupra lui sau îi va face *multă stricăciune și multă pagubă* sau va dovedi că i-au vrăjmășit viața sau că n'a urmat la cele ce au avut tocmeală sau înscris sau fără scrisoare asupra daniei, îndată se va întoarce dania fiind măcar săvârșită ca de la un nemulțumitor“.

De unde și zicătoarea populară că nemulțumitorului i se la darul.

„Multă stricăciune și multă pagubă“ care poate fi nu numai materială, dar și morală constituie un motiv deciziv pentru revocarea oricărei donațiuni nemeritate.

Atárnă deci de înțelepciunea legiuitorului de a găsi o formulă cât mai generală, sub protecțiunea căreia să pună pe soțul desamăgit și jicnit în sentimentele lui cele mai curate, fie el bărbatul sau femeia.

E o lecțiune de înaltă morală pe care legiuitorul noului cod civil va ști și va trebui să o dea.

În afară de aceasta, o donațiune mai poate fi revocată pentru neîndeplinirea condițiilor ce dăruitorul poate pune donatarului.

Donațiunea, fiind un contract, încă poate fi anulată, când consimțământul dăruitorului a fost smuls

prin dol sau violență, potrivit principiilor dreptului comun.

Iarși să nu uităm că chiar în starea legislațiunei actuale soții pot găsi destule mijloace ca să-și treacă averea unuia celui alt, pentru a eluda o prohibițiune vexatoare care poate vătămă adese ori destul de grav interesele și necesitățile lor.

Toate aceste considerațiuni și garanții le socotim destul de puternice și concludente spre a fi admise de noul legiuitor.

Noua legislație a României întrevite spre a fi temeinică trebuie să fină seamă de nevoile reale ale societății. ea trebuie să se adare de nouile curente de viață și de aceleasi concepțiuni de egalitate și dreptate socială. datorite evoluțiunii ideilor juridice care înaltă popoarele ce le adoptă și onorează pe conducătorii lor.

CORNELIU BÔTEZ

Consilier la Inalta Curte de Casație

Reorganizarea magistraturei *)

II

Judecătorul unic în alte țări. Complectul Curților de Apel în Franța. Se poate ca procurorii să fie delegați dintre judecători ?

Am arătat în precedentul articol, relativ la reorganizarea magistraturei, cari sunt motivele pentru cari credem că nu se poate înfăptui, la noi, instituțiunea judecătorului unic, ca primă instanță pentru toate litigiile civile.

Pe lângă Anglia, Scoția, Statele-Unite, cari practică sistemul acesta, în condițiile cele mai avantajoase, având judecători din cei mai aleși, plătiți cu salarii considerabile, judecătorul unic a funcționat la Geneva dela 1846 și până la 1876, când a rămas în mod exceptional numai în afacerile ce se judecă în lipsa uneia dintre părți, sau atunci când pârâțul achiesează; în Turcia judecă un singur cadru; de asemenea în Portugalia, Mexic și Peru, un singur judecător judecă numai în primă instanță, sistemul pluralității judecătorilor fiind admis însă în apel.

Singurele avantaje ale acestui sistem, ar rezulta din faptul că necesitează un corp de magistrați redus, deci putând fi mai bine selecționat și din aceia că judecătorul unic nu împarte munca cu alți magistrați, ceea ce-l face să-și dea mai multă silință spre a tinde către perfecțiunea hotărârei a căreia răspundere o are singur.

În schimă «pluralitatea judecătorilor (scrie Garsonnet. Traité de procédure, tom. I § 37) a fost totdeauna reputată în Franța, drept o garanție efectivă de bună justiție: deliberarea care precedează judecata provoacă obiecțiuni, luminează spiritele și degajează conștiințele; un judecător poate fi isbit de o împrejurare importantă care a scăpat atențiunei altuia; în sfârșit, pare adevărat că fiind de capacitate egală, mai mulți judecători vor judeca mai

*) Vezi Curierul Judiciar No. 7/924.

bine decât unul singur, și chiar între magistrați de valoare neegală, adevărul are mai multe șanse de a triumfa, căci se întâmplă și celor mai tari să se înșele uneori».

Natural, că și în Franța, ca și la noi, se face excepție în ceea ce privește afacerile de mică importanță, cari se dau în prima instanță în competența unui singur judecător, acela de ocol.

Altminteri, s'ar ajunge la noi, la inutilitatea tribunalelor ca primă instanță în materie civilă și s'ar vedea paradoxul ca o afacere de mare importanță să fie judecată la tribunal de un magistrat nou, în gradul de judecător, pe cînd o altă afacere mult mai neînsemnată la judecătoria de ocol, tot de către un singur magistrat, cu gradul însă de consilier de Curte.

De ce dar să nu fie decât o singură instanță, care să judece în prim loc toate litigiile? De ce să nu mergem chiar și mai departe și să suprimăm apelul? Argumente ar fi, și cel mai comod ni l pun la dispoziție Englezii. — Ei zic Francezilor: prin faptul că d voastră aveți două grade de jurisdicție, recunoașteți implicit că prima instanță poate judeca prost, iar a doua bine. De ce dar să nu judece dela început instanța care judecă bine? În acest caz controlul erorilor posibile s'ar putea face de instanța vecină, egală în grad.

S'ar putea astfel înființa câte un tribunal în fiecare județ, compus din cei mai aleși magistrați; în caz de apel, controlul s'ar face de tribunalul vecin. Natural că Inalta Curte ar funcționa în scopul unificării jurisprudenței.

Dar nu mai insistăm. Cu sistemul, — ce e drept necesar — al economilor, s'ar putea întâmpla ca ideia unei singure instanțe să dea roade. Aceasta ar fi nu o evoluție, dar o adevărată revoluție, răsturnând un întreg trecut de muncă, cu tradiția lui, care a lat până în prezent cele mai bune roade: sistemul celor două grade de jurisdicție și al pluralității judecătorilor în ambele grade.

* * *

Complectul Curților de Apel în Franța. — În ședința Senatului francez dela 21 Iulie 1883, când s'a încercat reducerea numărului membrilor ce compun complectul de ședință al Curților de Apel, senatorul Grandperret a spus că regula generală în această materie este că majoritatea voturilor cari dau o decizie în apel, trebuie să fie superioară totalului voturilor cari și-au dat părerea în prima instanță. Astfel hotărârea unui tribunal luată de un complect de trei judecători, nu poate fi infirmată la Curte decât de patru consilieri, din cei șapte cari au judecat.

Se știe că până la 1883, deciziunile Curților franceze în materie civilă se dădeau de șapte consilieri, iar în materie penală de cinci consilieri. Dela legea din 30 August 1883, în toate materiile deciziunile Curților de Apel se dau de cel puțin cinci consilieri, inclusiv președintele. Cinci este un mini-

mum, căci toți ceilalți consilieri ai unei secțiuni, oricare ar fi numărul lor, pot compune complectul de judecată al Curtei.

Dăm aceste amănunte ca o complectare la cele ce am scris, în scopul de a încerca să convingem pe d. Ministru de justiție să renunțe la reducerea complectului Curților de Apel.

* * *

Se poate ca procurorii să fie delegați dintre judecători? Nu cunoaștem dispozițiile anteproiectului în această privință. Nu-l cunoaștem pentru că fiind o lucrare confidențială, mai mult un plan de proiect, întocmit — credem — pentru a facilita discuția intimă în comisiunea numeroasă de magistrați instituită în acest scop, nu a avut caracterul unui act public și deci nu trebuie să-l cunoaștem.

Eminentul jurist și avocat, d. I Gr Periețeanu, într'un articol publicat în „Curierul Judiciar“, prin care făcea «câteva reflecții asupra anteproiectului de organizare și unificare judecătorească», discută și combate dispoziția din acest anteproiect, prin care Ministrul de justiție ar avea dreptul să delege la parchetele respective ca procurori, pe judecătorii de tribunal și consilierii de Curți. Astfel procurorii ar deveni inamovibili.

Natural că această dispoziție va da puțința unui Ministru puțin scrupulos să-și compue complectele de judecată după plac, terorizând magistrații asizi cu disgrăția... Parchetului.

Dar desi sperăm că astfel de miniștri nu mai sunt, în epoca nouă în care am intrat (deci teamă în această privință nu trebuie să fie), o dispoziție de felul celei de mai sus nu poate exista în mod legal din punctul de vedere atât al Constituției, cât și al principiilor fundamentale relative la instituirea și funcționarea Ministerului public.

Intr'adevăr, ofițerii ministerului public sunt agenții puterii executive pe lângă instanțele de judecată și de aici decurge principala diferență care separă magistratura «asiză de cea în picioare»: amovibilitatea acesteia din urmă. — «Agenți ai puterii executive (scrie Garsonnet, tom. I § 182), însărcinați să vegheze la aplicarea legilor și a pune concluzii în numele guvernului, membrii ministerului public nu ar putea deveni inamovibili, fără a înceta să depindă de șeful statului, și prin aceasta s'ar schimba în totul caracterul instituției lor. Dacă magistrații asizi, cari sunt și ei mandatații puterii executive și depozitarii unei părți din autoritatea ei, se bucură de privilegiul inamovibilității, este că rațiuni imperioase ordonă să fie puși la adăpostul unei revocări arbitrare; aceste motive nu mai există, atunci când e vorba de funcționari cari nu împart justiția și a căror independență față de puterea executivă, nu este necesară pentru siguranța justițiabililor».

Dar pe lângă acestea, art. 104 din noua Constituție declară judecătorii inamovibili. De unde rezultă pe de o parte, în baza adagiului «Qui dicit de

uno de altero negat» că procurorii, cari nu au atribuția de judecători, nu sunt și nu pot fi inamovibili, căci altfel Constituția ar fi declarat inamovibili, pe toți magistrații, iar nu numai pe judecători. Iar pe de altă parte că, un judecător fiind inamovibil, el nu poate fi înlăturat sub nici un pretext din sarcina lui de a judeca și prin urmare orice dispoziție legală contrară este în mod evident și anticonstituțională.

De altminteri, dacă o dispoziție a existat în proiect, ea a fost înlăturată probabil de Ministrul Justiției, căci nu se vede nicăeri în expunerea oficială destul de amănunțită, pe care au făcut-o la timp ziarele.

Iată de ce «nu ne înșfacă îngrijorarea», cum crede d. Periețeanu. Un sentiment cu totul contrar am avut la citirea reflecțiilor d-sale, în cari îmi face onoarea de a mă cita. Sentimentul pe care ni-l dă frumosul, în ori ce mod s'ar manifesta. Și articolul d-lui Periețeanu dovedește că la d-sa, talentul de a scrie e la înălțimea celui de a vorbi. Să-mi dea voie a-i face acest compliment.

EUGEN PETIT

Consilier la Curtea de Apel din Iași

22 Februarie 1924

O LĂMURIRE

asupra notei din Curierul Judiciar No. 13/924, p. 202

Adnotând deciziunea civilă cu No. 43/924 a Curții de Apel din Craiova s. II-a, decizie publicată în coloanele acestei reviste (No. 13/924, pag. 202), sub impresia unei amărăciuni de moment, am sfârșit cu o reflexie, în spontaneitatea căreia am întrebuițat un termen liturgic. Polichronia e rugăciunea ce se face în biserică pentru viața îndelungată a Domnitorului țării. Un fel de „mulți ani trăiască“, întors de mine în sens ironic. Atât și nimic mai mult. Spiritele născocitoare au căutat însă să atribue termenului întrebuițat, caracterul unui joc de cuvinte, și au făcut o apropiere între „polichronie“ și numele unuia din cei mai distinși consilieri ai Curței de apel din Craiova, semnatar al deciziunei adnotate.

Mărturisesc că am rămas surprins. Adnotând sus menționata deciziune, n'am ținut seamă de numele semnatarilor ei, și dacă ași fi remarcat omonimia ași fi renunțat la expresiunea ce am ales, tocmai din acest motiv.

De altfel știu să adaog că n'am avut o clipă intențiunea să aduc vre-o jicnire cuiva, și în deosebi d-lui consilier Polichron, pe care dacă nu am onoarea de a-l cunoaște personal, am însă mulțumirea de a-l stima pentru frumoasa sa carieră și activitate ca magistrat și scriitor juridic.

I. GR. PERIȚEANU

INALTA CURTE DE CAS. ȘI JUSTIȚIE, S. I

Audiența de la 4 Iunie 1923

Președinția d-lui GH. V. BUZDUGAN, Președinte

Frusina Anghel și a. cu Stana Crăciunoiu

Decizia No. 594.

Complet de divergență. — Administrare de probe noi. — Admisibilitate.

Legatar particular. — Răcunoașterea drepturilor sale și predarea legatului de legatarul universal investit cu sezina. — Acțiune din partea legatarului particular contra

deținătorilor de fapt ai legatului său, pentru predarea lui. — Admisibilitate. — Art. 895 și 899 c. civ.

Succesor rezervatar. — Acțiune contra lui în predarea legatului particular. — Afirmațiuni că s'a atins rezerva. — Nu se pot ține în seamă dacă n'a pus concluzii formale în acest sens și n'a făcut cerere pentru reducerea legatelor.

1. Deși este eronată în drept soluțiunea instanței de fond că, înaintea completului de divergență nu s'ar putea cere administrarea de noi probe — în speță o probă cu martori — totuși odată ce soluțiunea acestei instanțe se bazează pe interpretarea probelor de fapt deja administrate, respingerea eronată a probei cu martori nu poate atrage cassarea sentinței.

2. În cazul când legatarul universal investit și cu sezina, a recunoscut și predat legatul particular, lăsat unui asemenea legatar, acesta din urmă are calitatea de a îndrepta acțiunea în contra deținătorilor bunurilor legate, cari s'ar opune la predarea legatului său, fără a mai fi nevoie a mai discuta valabilitatea legatului față de toți erezii rezervatari.

3. Instanța de fond nu comite omisiune esențială când nu se pronunță asupra probei cu martori cerută de succesorul rezervatar, pentru a dovedi că un legat particular ar fi excedat cotitatea disponibilă, dacă acest succesor rezervatar nu a pus concluzii formale cu privire la această excedare și nu a introdus cerere pentru reducerea legatelor până la complectarea rezervei, ci numai în subsidiar a afirmat că legatele ating rezerva.

Curtea,

Ascultând cetirea raportului făcut în cauză de d-l consilier I. N. Stambulescu, pe d-l avocat Constantineanu pentru recurenți și pe d-l avocat D. Dimitrescu pentru intimați și

Deliberând,

Asupra recursului făcut de Frusina Anghel, N. Anghel și Gh. Nicolescu în contra sentinței No. 455/921 dată de Trib. Argeș secția II-a în cauză cu intimata Stana I. Crăciunoiu.

Văzând motivul I și IV de recurs:

I. «Violarea art. 102, 103, 115, 116 și 117 pr. civ. Prin aceia că Trib. în complectul de divergență fiind chemat să se pronunțe asupra procesului în întregul lui a refuzat să admită contra probă sub cuvânt că de și înaintea complectului de divergență procesul se pledează din nou, însă această pledare din nou ar fi mărginită la punctele pe care instanța le-a avut în vedere, adică la temeiturile de fapt și de drept invocate anterior, precum și la mijloacele de probațiune deja administrate, iar nu și la alte probe noi, — ceea ce constituie o rea interpretare și aplicare a textelor de lege sus vizate».

IV. «Exces de putere, violarea art. 1329 c. c. combinat cu 1312 din același cod; Denaturare de acte, prin aceea că de și din actele de vânzare produse la dosar rezultă că defunctul I. Crăciunoiu a vândut terenuri întregi iar nu fracțiuni, și prin urmare, în caz de prisos, vânzătorul nu ar fi avut alt drept decât de adaos de preț, totuși instanța de fond denaturând actele în discuțiune, sub cuvânt că le interpretă declară că în intențiunea părților ar fi fost să se vândă fracțiuni iar nu terenuri întregi, pentru ca astfel să ajungă să valideze o dispozițiune testamentară care era nulă potrivit art. 923 c. civ.»

Având în vedere sentința atacată cu recurs din care se constată că, intimata Stana I. Crăciunoiu, în calitate

de legatară a uzufructului unei case și două pogoane de pământ, a chemat în judecată pe recurenta Frusina Anghel fiică și moștenitoare rezervată a defunctului I. Crăciunoiu, spre a-i recunoaște calitatea de legatară, precum și pe Gh. Niculaescu ca terțiu deținător de fapt, spre a-i respecta posesia bunurilor legate de defunctul, I. Crăciunoiu.

Că înaintea Tribunalului, recurenții s'au opus la această cerere, susținând că bunurile reclamate în uzufruct, au fost vândute prin actul autentificat la No. 5690/922 de Trib. Dâmbovița de către defunct, ginelui său N. Anghel soțul recurentei Frusina Anghel, care și acesta le-a vândut fiului lor recurentul Gh. Niculaescu, care le stăpânește astăzi cu titlul de cumpărător, astfel că ele nu au mai putut fi legate intimitei, și au cerut proba cu martori spre a dovedi că bunurile reclamate astăzi, sunt cuprinse în actul său de vindere-cumpărare.

Că însă Trib. interpretând actul de vânzare în discuțiune, testamentul, și un act de expertiză făcut în cauză, constată că, defunctul a vândut prin actul de vânzare numai niște fracțiuni din anumite trupuri de moșie, iar nu trupurile în întregime lor și că bunurile în litigiu cari făceau parte din aceleași trupuri, nu au fost însă cuprinse în actul de vânzare, a admis acțiunea în predarea legatului, iar prob. cu martori cerută de recurenți, a respins-o pentru motivul că a fost cerută de abia înaintea completului de divergență, chemat a rezolva divergența ivită cu ocazia pronunțării sentinței, și înaintea completului de divergență, nu s'ar putea administra probe noi, soluțiune criticată de recurenți prin motivele de recurs ca fiind dată prin denaturarea actului de vânzare și violarea art. 102, 103, 115, 116, 117 pr. civ.

Considerând că, aparține instanțelor de fond de a determina întinderea obiectului unui act de vânzare;

Că în specie, Trib. interpretând actele cauzei fără a nesocoti vre-o dispozițiune a lor nesusceptibilă de interpretare, și pe temeiul acestei interpretări, afirmând că recurentul a cumpărat numai niște fracțiuni din trupuri mai mari de moșie în cari nu sunt cuprinse bunurile reclamate de intimata în uzufruct, aprecierea sa scapă controlului Inaltei Curți;

Că din moment ce Trib. pe temeiul actelor de mai sus își face această convingere, urmează că era inutilă și neconcludentă proba cu martori cerută de recurenți spre a dovedi că bunurile reclamate fac parte din acele ce i-au fost vândute; Că deși Trib. respinge în mod eronat această probă ca inadmisibilă, în loc de a o respinge ca neconcludentă, motivarea sa eronată, nu poate atrage casarea deciziei;

Că deci motivele de recurs sunt neîntemeiate.

Asupra motivului II de recurs :

«Violarea art. 895 și 902 c. civ.

«Am susținut că reclamanta nu poate revendica de la un terțiu, mai înainte de a fi cerut legatul său particular de la erezii rezervatari, pentru ca față cu ei să se stabilească dacă legatul este valabil și dacă el nu atinge rezerva, căci numai în atare cazuri poate revendica.

«Dreptul său de legatar nu se poate exercita contra terților până când legatarul nu și-a valorificat legatul său față cu acei cari erau obligați să i-l predea și care avea dreptul să-l conteste sau să-l admită pur și simplu.

«Eu terțul, nu mă pot judeca cu un legatar al cărui legat n'a fost fixat în raport cu erezii, ca apoi să fiu acționat a doua oară de erezii cari vor fi respins legatul pentru un motiv legal.

«Eu am dreptul în prealabil să știu că legatul ce mi se opune este un legat valabil, și valabilitatea lui nu se poate discuta decât față cu erezii rezervatari.

«Tribunalul respinge obiecțiunea mea prin afirmația că formalitatea reclamării legatului de la erezii este îndeplinită

căci i l-a predat de bună voe legatarul universal Toma Crăciunoiu.

«Tribunalul confundă pe erezii rezervatari de la care se cere legatul, cu legatarul universal de care nu vorbește art. 895 cod. civil.

«Așa că printr'o afirmare greșită, Trib. violează art. 895 c. civ. și comite omisiunea esențială de a se pronunța asupra chestiunii dacă legatarii pot revendica de la terții înainte de a fi discutat valabilitatea legatului față de rezervatari.

Considerând că, conform art. 899 comb. cu art. 895 c. civ. legatarul singular este obligat a cere punerea sa în posesiune în prim loc de la erezii rezervatari, investiți cu sesina, iar dacă există și un legatar universal — care n'a obținut nici dânsul trimiterea în posesie — va trebui pus în cauză și aceasta, ca unul ce este ținut la plata legatului particular și poate avea motiv a-l contesta;

Că dacă legatarul universal a dobândit posesiunea legatului, legatarul singular poate cere predarea legatului direct de la legatarul universal care se găsește investit cu posesiunea de drept și de fapt a succesiunii în ce privește cotitatea disponibilă și este obligat la plata legatului în limitele acestei cotități;

Că în specie Trib. constatând că legatarul universal Toma Crăciunoiu a dobândit posesiunea legatului și intrunind de altfel și calitatea de moștenitor rezervatar ca fiu al testatorului, a recunoscut și predat legatul în uzufruct lăsat intimitei, — care este un legat particular — urmează că intimata avea calitatea și nu era ținută a îndrepta acțiunea de față în predarea legatului decât în contra deținătorilor bunurilor legate ce s'ar fi opus la predarea legatului;

Că prin urmare, acțiunea de față intentată în contra recurentei Frusina Anghel, moștenitoare rezervată care se opunea la predarea legatului, și a lui Gh. Niculaescu deținător de fapt, ca hotărârea să-i fie opozabilă, este regulat intentată, astfel că este neîntemeiat motivul de recurs prin care se pretinde că Trib. ar fi violat art. 859 c. civ. admitând acțiunea de față, fără ca în prealabil reclamanta să fi discutat în judecată valabilitatea legatului față de toți erezii rezervatari.

Asupra motivului III de recurs :

III. «Exces de putere și omisiune esențială.

«In ipoteză că legatarii pot revendica de la terții fără să fi discutat valabilitatea legatului față de rezervatari, am cerut Trib. să dovedesc că legatara n'are nici un drept la acest legat de oarece s'a dispus de cotitatea disponibilă prin celelalte legate și prin daruri manuale.

«Tribunalul omite să se pronunțe asupra cererii mele care era absolut admisibilă, în ipoteza în care Tribunalul a zis că legatarii pot revendica direct.

«Dacă ei pot revendica direct, am și eu dreptul de a discuta valabilitatea actului său.»

Considerând că, înaintea Tribunalului recurenta Frusina Anghel nu a pus concluziuni formale că prin legatele cuprinse în testamentul defunctului său tată, i s'ar fi atins rezerva, și nu a introdus cerere de reducere a legatelor până la complectarea rezervei sale, ci s'a mărginit numai de a afirma în mod subsidiar că poate face dovada prin acte și martori că prin legatul lăsat intimitei s'a excedat cotitatea disponibilă, apărare pe care nu o poate opune decât rezervatarul care ar pretinde că i s'a atins rezerva sa și ar cere reducere a legatelor, iar recurentul Gh. Niculaescu a recunoscut că dânsul nu are calitatea de moștenitor și deci nu s'ar putea opune în această calitate la predarea legatului;

Că în aceste împrejurări, omisiunea Trib. de a statua asupra cererii subsidiare de a se admite proba cu martori pentru a se dovedi că defunctul ar fi lăsat legate cari întrec cotitatea disponibilă, nu are un caracter esențial și nu poate atrage casarea hotărârei;

Că deci recursul de față este neîntemeiat.
Pentru aceste motive, Curtea respinge recursul etc.

NOTA. — Când la o succesiune deschisă, au vocațiune mai mulți erezi rezervatari și un legatar al cotității disponibile, legatarul cu titlu particular pentru a obține delivrarea legatului ce i se cuvine, trebuie să se adreseze erezilor rezervatari sau poate cere punerea în posesie numai dela legatarul universal?

Îată prima chestiune de drept dedusă înaintea Inaltei Curți și rezolvată prin decizia mai sus reprodusă. Inalta Curte face în această privință, o distincțiune după cum legatarul universal a cerut și obținut punerea sa în posesiune dela erezii rezervatari, în conformitate cu art. 889 cod. civ., sau n'a dobândit încă delivrarea legatului. În acest din urmă caz, erezii rezervatari având senza întregii moșteniri, au dreptul exclusiv de a se pune în posesiunea tuturor bunurilor successorale, de a le administra, a percepe fructele și de a exercita orice acțiuni personale sau reale relative la aceste bunuri. Numai prin delivrarea amiabilă sau judiciară a legatului, moștenitorii rezervatari se desesizează de bunurile cuprinse în legat, conferind legatarului universal asupra acestor totale bunuri, avantajii sezei.

Așa fiind, până la delivrarea legatului universal, legatarul particular pentru a obține legatul, va trebui să ceară punerea în posesiune de la erezii rezervatari conform normei stabilite în art. 895 pentru legatarul cu titlu universal, care se aplică pentru identitate de motive și legatarului particular. În acest caz, întrucât delivrarea legatului nu este destinată să procure legatarului numai o simplă punere în posesiune materială, ci constituie în acelaș timp o aprobare a legatului, și fiindcă legatarul cotității disponibile trebuie să execute toate legatele și deci are interesul și dreptul a contesta eventual validitatea legatului, Inalta Curte, cu drept cuvânt, conformându-se doctrinei generalmente admisă,¹⁾ a decis că legatarul universal trebuie pus în cauză pentru a concura la delivrarea amiabilă sau judiciară a legatului.

În cazul când legatarul universal a cerut și obținut punerea sa în posesiune, legatarul particular mai trebuie să ceară delivrarea legatului de la erezii rezervatari? Într'o interpretare strictă și literală a art. 895, soluțiunea afirmativă pare a se impune; în adevăr, acest text nu scutește pe legatarul cu titlu universal sau particular de necesitatea de a cere punerea în posesiune dela erezii rezervatari decât numai în cazul «lipsei acestora», cu alte cuvinte, în ipotesa când nu există erezi rezervatari. Cu toate acestea se admite că atunci când legatarul universal a obținut delivrarea lega-

tului său, și prin urmare a dobândit posesiunea de drept și de fapt a cotității disponibile în care se găsește cuprinse și toate celelalte legate, legatarul particular urmează să ceară punerea sa în posesie numai dela legatarul universal, singurul care, investit cu posesiunea bunurilor, poate consimți la delivrare și este interesat să conteste validitatea legatelor.

Prin punerea sa în posesiune, legatarul particular fiind investit cu exercițiul acțiunilor defunctului, poate să intenteze acțiune contra terților deținători ai bunurilor cuprinse în legat pentru a obține astfel recunoașterea lor materială.

În cazul când legatarul particular pus în posesiune pentru a obține predarea materială a legatului său, este nevoit să intenteze o acțiune în revendicare contra unui terțiu deținător al bunurilor legate și care este și erede rezervatar al testatorului, s'a pus chestiunea înaintea Inaltei Curți, dacă acest terțiu, care n'a fost pus în cauză cu ocaziunea delivrării legatului, poate pretinde, pe cale de apărare, pentru a se opune la remiterea legatului, că prin legatul lăsat n'a excedat cotitatea disponibilă sau trebuie să intenteze o acțiune în reduțiune?

Inalta Curte nu tranșează în terminis această chestiune ci constată numai că înaintea instanței de fond, recurența n'a pus concluziuni formale în acest sens, că s'a mărginit a afirma în mod subsidiar că poate face dovada că prin legatul lăsat i s'a atins rezerva; că prin urmare, în aceste împrejurări, instanța de fond n'a comis o omisiune esențială atunci când n'a statuat asupra acestei cereri subsidiare.

ALEX. CERBAN

INALTA CURTE DE CAS. ȘI JUSTIȚIE, S. I

Audiența dela 5 Decembrie 1923

Președinția d-lui G.H. V. BUZDUGAN, Președinte

Zoe Stavrat cu Dr. St. Posa

Deciziunea No. 1232

Succesiune.— Compunerea masei successorale.— Trebuie să cuprindă întreaga avere a defunctului.— Neexcluderea din ea a unei părți din această avere, sub cuvânt că ar fi de o valoare mică.— Art. 728, 778, 841 cod. civ.

Acțiune în împărțeală.— Raportul ce trebuie să facă donatarul la succesiunea autorului comun.— Nu i se ține în seamă decât cheltuelile necesare și utile făcute de el la imobilul dăruit, nu însă și plus-valuta adusă imobilului prin facerea acestor cheltueli.— Art. 766, 849 cod. civil.

Cheltueli de înmormântare.— Sarcină a succesiunii.— Testatorul poate să le pue în sarcina beneficiarului cotității disponibile. — Cazul când se susține că aceste cheltueli au fost puse de testator în sarcina acestui beneficiar.— Nepronunțarea instanței de fond asupra acestei chestiuni constituie un exces de putere și o omisiune esențială.— Art. 777, 849 C. civil.

1. Masa succesorală trebuie să cuprindă, din momentul ce părțile o cer, toată averea defunctului, și nu se poate înlătura nici o parte din ea, nici chiar pe motivul că acea parte ar fi de o valoare mică.

1) Laurent, t. 14 no. 50; Baudry-Lacantinerie et Colin, Des donations entre vifs et des testaments, t. II, no. 2404, etc.

2. *Legiuitorului român, ocupându-se în art. 766 din codul civil, de stabilirea cotității disponibile, n'a mai reprodus în acest text partea referitoare la plus-valută din textul corespunzător francez, care a dat loc la dificultăți în Franța, voință astfel să înlăture posibilitatea unor atari discuțiuni în dreptul nostru și să mărginească dreptul donatarului numai la cheltuelile necesare și utile făcute de el, în caz când aceste cheltueli au adus îmbunătățiri imobilului dăruit de testator, care trebuie să fie adus la masa succesorală.*

Prin urmare, în cazul art. 849 din codul civil, care reglementează modul cum se calculează cotitatea disponibilă, se aplică tot principiul statornic de art. 766 din același cod, care vorbește numai de cheltuelile necesare și utile, nu însă și de plus-valuta adusă imobilului dăruit, prin aceste cheltueli.

3. *Deși cheltuelile de înmormântare, care, conform art. 777 și 849 din codul civil, sunt o sarcină a succesiunii, privesc pe toți moștenitorii, totuși nimic nu se opune, în drept, ca ele să fie puse toate sau numai parte în sarcina beneficiarului cotității disponibile.*

Prin urmare, decăteori unul din moștenitori pretinde că cheltuelile de înmormântare au fost puse în sarcina acestui beneficiar, instanța de fond este datoare să se pronunțe asupra chestiunii, și nefăcând acest lucru, ea comite un exces de putere și o omisiune esențială¹⁾.

Curtea,

Ascultând citirea raportului făcut în cauză de d-l consilier S. N. Tipei, și pe d-l avocat M. Apostoleanu, pentru recurentă;

Deliberând,

Asupra recursului făcut de Zoe Stavrat în contra deciziei Curții de apel Iași, s. I, No. 46/922.

Având în vedere motivul I de casare, astfel formulat: «Exces de putere; violarea art. 728 și urm., 841 c. civ., precum nemotivare.

«Curtea de apel înlătură dela împărțeală o mare parte din averea mobilă, prevăzută în inventar, sub motivul că nu prezintă o valoare importantă și întru cât parte din imobilele excluse au fost dăruite de moștenitori pe la biserici, așa cum a rânduit defunctul. Ori, Curtea, nici nu motivează pe ce își întemeiază aceste constatări de fapt, dar deosebit, chiar dacă constatarea ar fi exactă și s'ar întemeia pe anumite acte sau recunoașteri, încă nu îndreptătea judecata a le scoate din masa succesorală, aceste mobile, — cel puțin în valoarea lor, dacă nu mai există în natură, — urmând a se socoti la determinarea rezervei și cotității disponibile. În asemenea condițiuni, scoaterea unei părți din averea mobilă din masa succesorală și dela împărțeală, constituie un exces de putere și o violare a menționatei texte din codul civil, care dispun că nimeni nu poate rămâne în indiviziune, care determină cotitatea disponibilă după numărul și cantitatea erezilor rezervatari în întreaga succesiune și arată cum se calculează această cotitate disponibilă».

Având în vedere că din dosarele instanței de fond rezultă, că recurenta a intentat la tribunalul Iași acțiune pentru eșire din indiviziune contra fraților săi, întimați în recurs, Dr. St. Possa și Maria Petrov, prin care cere ca averea rămasă pe urma defunctului lor părinte. economul G. Posă, să fie împărțită în trei părți egale ținându-se seamă de valoarea acelei averi din momentul deschiderii succesiunii, iar la raportul dotei sale imobiliare, — o vie în comuna Bucium — să se aibă vedere, conform art. 766 c. civ., toate îmbunătățirile ce i-a adus, precum și prețul răscumparării embaticului; că, înaintea tribunalului, intimatul a prezentat două testamente mistice, unul cu data din 12 Ianuarie 1918, prin care def. C. Possa a împărțit între cei trei fii ai

săi întreaga lui avere mobilă și imobiliară, și un altul cu data de 19 Februarie 1919 — intitulat codicil — prin care dispune că, în caz când primul testament se va anulă de vreuna din fiicele sale, atunci ele să raporteze întreaga lor zestre, iar partea disponibilă să revină fiului său Dr. St. Possa; că în procesul astfel angajat, intimata Maria Petrov a făcut cerere de intervențiune, prin care pretinde că, în caz când Dr. St. Possa se va servi de cele două testamente, atunci, să se constate că ele sunt nule, deoarece i-au atins rezerva și, în consecință, să se procedă, conform art. 778. c. civ., la împărțeala averii în părți egale; iar, în subsidiar, a cerut să-i se completeze rezerva; că tribunalul a admis în principiu atât acțiunea principală cât și cererea de intervențiune și, ordonând ieșirea din indiviziune a moștenitorilor Possa, hotărăște că cotitatea disponibilă de $\frac{1}{4}$ din întreaga avere succesorală se cuvine intimatului St. Possa, și constată — între altele — că averea mobilă, rămasă pe urma defunctului se compune numai din efectele prevăzute în inventarul de la dosar și din suma de 20.393 lei în numerar; că, în contra acestei hotărâri făcându-se apel, pe deoparte, de intimatul și pe de alta de recurentă, împreună cu intimata Maria Petrov, înaintea Curții de apel, aceste două din urmă au pretins că tribunalul a omis dela împărțeală averea mobilă trecută în inventar la n. 22—48 și, în consecință, au cerut ca acea avere să fie cuprinsă în masa succesorală; că, Curtea de Apel a înlăturat această cerere motivând că mobilierul, hainele, icoanele și celelalte lucruri prevăzute în inventar, neprezentând o valoare importantă, urmează a fi scoase din masa succesorală, întrucât parte din ele au fost dăruite de moștenitori, iar icoanele au fost dăruite pe la biserici, astfel cum a rânduit defunctul;

Considerând că recurenta susține că această soluțiune nu este motivată și este dată de Curte prin exces de putere și cu violarea art. 727 și 841 C. civ.;

Considerând că unul din principiile fundamentale care guvernează materia împărțelei, este că masa succesorală trebuie să cuprindă, din moment ce părțile o cer, întreaga avere a lui de cujus (art. 737 și urm. C. civ.);

Că, în speță, deci, numai violând acest principiu, Curtea de fond a putut respinge cererea recurentei ca averea defunctului să se socotească — cel puțin în valoarea ei — și averea mobilă prevăzută în inventar la n. 22—48, motivul admis că acea avere n'ar avea o valoare importantă, fiind arbitrar și nejuridic, și neputând, prin urmare, justifica soluțiunea dată;

Că această soluțiune nu se poate susține nici pe considerațiunea că moștenitorii ar fi dăruit averea mobilă în discuțiune, de oarece în deciziunea atacată nu se arată și din dosar nu rezultă dovada, că și recurenta ar fi consimțit la acea donațiune, pe care ea o contestă și, deci, numai prin exces de putere, bazându-se pe un act care nu-i era opozabil, instanța de fond a putut respinge cererea recurentei, ca în masa succesorală să se cuprindă întreaga avere mobilă lăsată de defunct;

Având în vedere motivul II de recurs:

«Violarea art. 849 c. civ., greșită interpretare a legii;

«Curtea de apel socotește la formarea masei succesorală, spre a determina cotitatea disponibilă, via ce mi s'a dat dotă, nu numai pe valoarea din momentul deschiderii succesiunii, raportată la starea în care mi-a fost dată — cum prevede expres art. 949 cod. civ., ci împreună cu plus-valuta datorită cheltuelilor utile — deci, capitalului și muncii personale, ce am băgat în imobil pentru plantarea de vie și pomi fructiferi, facerea cramei, a unei fântăni, etc.

«Ori, toată ridicarea valorii imobilului, datorită acestui capital personal, nu poate fi raportată spre a determina cotitatea disponibilă, ci numai valoarea imobilului, așa cum s'a constituit dotă, însă din momentul deschiderii succesiunii, iar

¹⁾ Rezumatul acestei deciziuni s'a publicat în *Jurisprudența Generală* din 13 Martie 1924, pag. 315, 316, No. 605—607).

Curtea de apel admitând principiul contrar interpretează greșit dispozițiunile art. 766 cod. civ. și violează art. 849 acelaș cod.

Având în vedere că, după ce se stabilește că acțiunea recurentei este o acțiune în împărțeală, Curtea de fond decide, că recurenta este obligată să raporteze via sa zestrăia din comuna Buciumeni, după valoarea ei din momentul deschiderii succesiunii, micșorată cu suma de 15.000 lei, care reprezintă cheltuelile utile și necesare făcute de recurentă, argumentând că, conform art. 766 c. civ., numita nu poate avea drept decât la aceste cheltueli, iar nu la plus-valuta câștigată imobilului prin îmbunătățirile ce i-a adus;

Considerând că, prin motivul de casare, recurenta susține că nerecunoscându-i se dreptul la întreaga plus-valută, Curtea de apel a violat art. 766 și 849 c. civ.;

Considerând că legiuitorul român ne mai reproducând în art. 766 c. civ. partea referitoare la plus-valută din textul corespunzător francez, care a dat loc la discuțiuni în Franța, este evident că a voit să înlăture posibilitatea unor atare discuțiuni la noi și să învedereze, că a înțeles, să mărginească dreptul donatarului numai la cheltuelile utile și necesare;

Că, în speță, Curtea de Apel recunoscând recurentei dreptul numai la aceste cheltueli, a făcut deci o justă aplicare a art. 766 c. civ. și n'a violat nici art. 849 c. civ., care reglementează modul cum să se calculeze cotitatea disponibilă, deoarece și în ipoteza acestui text.— în lipsa altei dispozițiuni, — au a se aplica tot regulile prescrise de art. 766, în cazul când donatarul va fi adus îmbunătățiri imobilului ce-i-a fost dăruit de testator;

Că deci, motivul II de recurs este nefondat;

Având în vedere motivul III de recurs în cuprinderea următoare :

«Violarea art. 887 c. civ. și dispozițiunile precise ale testamentului, căci deși testamentul spune precis că «din suma de bani ce va rămânea disponibilă se vor lua 9000 lei pentru înmormântare și pomeniri», totuși Curtea dispune — contrar acestei dispozițiuni exprese din testament — că fiind vorba de o sarcină a succesiunii, conform art. 849 c. civ., această sumă urmează a se scădea din masa succesorală, iar nu din partea disponibilă. Ori, dispozițiunile acestui text de lege urmau a se aplica numai în cazul când testatorul n'ar fi decis altfel; testamentul însă a rămas perfect valabil și recunoscut de părți și de judecată, care îl înlătură totuși, spre a aplica dispozițiunile de principiu ale legii, ce-și aveau rostul numai când nu s'ar fi dispus altfel prin testament; Curtea comite prin aceasta și un exces de putere».

Având în vedere că înaintea Curții de apel recurenta a obiectat că, conform clauzelor testamentului, cheltuelile de înmormântare urmează a fi scăzute din cotitatea disponibilă, ele privind pe intimatul Dr. St. Possa; că Curtea decide însă că aceste cheltueli se vor suporta de toți moștenitorii, conform art. 849 c. civ., care dispune că cotitatea disponibilă se calculează după scăderea tuturor sarcinilor succesiunii, între care intră și cheltuelile de înmormântare;

Considerând că dacă, în adevăr, conform art. 849 c. civ., datorile succesiunii, privesc pe toți moștenitorii, nimic nu se opune ca testatorul să dispună ca o parte din ele să fie suferită de beneficiarul cotității disponibile;

Că, așa fiind, din moment ce, în speță, recurenta susține că prin testament def. G. Possa a pus cheltuelile de înmormântare în sarcina intimatului, Curtea de apel era datoare ca, examinând dispozițiunile testamentare, să decidă dacă apărarea recurentei era sau nu întemeiată și, deci, numai prin exces de putere, nesocotind această apărare, a ajuns la soluțiunea chestiunii, bazându-se exclusiv pe dispozițiunile codului civil;

Deci, și acest al III-lea motiv de recurs este fondat. Pentru aceste motive, Curtea casează, etc.

NOTA. — Decizia Curței din Iași, care a fost casată prin prezenta decizie, a fost publicată în *Curierul Judiciar* din 1923, No. 12 (cu nota d-lui Cerban) și în *Pand. rom.*, partea II, No. 3 din 1924 (cu nota noastră).

Această decizie, dealtfel, bine motivată, a fost casată: 1) pentru motivul că n'a făcut să figureze în masa de împărțit mai multe lucruri de ale succesiunii, dealtfel, de mică însemnătate; și 2) pentru că Curtea nu s'a pronunțat asupra punctului de a se ști dacă testatorul a înțeles, așa cum s'a pretins, să pue cheltuelile de înmormântare în sarcina părții disponibile, ceea ce, desigur, el era în drept să facă. Această casare nu ridică, deci, nimic din valoarea juridică a deciziunii Curței din Iași, căci Curtea de casație a respins motivul de casare relativ la plus-valută, singurul punct de drept pus în discuție la Casație, pe care, fără cuvânt, d-l Cerban l-a criticat în *Curierul Judiciar* din 1923, No. 12, p. 18 urm.

Iată, în adevăr, soluția Curței din Iași asupra acestui punct:

Din cuprinsul art. 766 C. civil rezultă că trebuie să se restituie donatarului toate cheltuelile necesare și utile, făcute de el la imobilul ce urmează a fi raportat. Donatarul nu poate însă avea drept decât numai la restituirea cheltuelilor efectiv făcute, atunci când ele au fost necesare sau utile, și niciodată la plus-valuta existentă în momentul deschiderii succesiunii, decâteori această plus-valută întrece cuantumul cheltuelilor făcute.

Curtea de casație admite și ea, cu drept cuvânt, aceeași soluție, respingând mijlocul astfel cum era formulat, pentru motivul că legiuitorul român nu mai reproduce în art. 766 din codul civil, partea din textul francez relativă la plus-valută, care a dat loc la discuții în Franța, voind astfel să înlăture acele discuții și să mărginească dreptul donatarului numai la cheltuelile utile și necesare făcute de el.

Iată cum se exprimă, în această privință, art. 861 din codul francez: «In toate cazurile, trebuie să se ție socoteală donatarului de cheltuelile care au îmbunătățit lucrul, cu privire la valoarea care a adus mărirea lui în momentul împărțelei (*eu égard a ce dont la valeur se trouve augmentée au temps du partage*).

În loc de această dispoziție, care, precum vedem, vorbește de plus-valută, textul corespunzător din codul nostru (art. 766) prevede că: «trebuie să se ție socoteală donatarului de cheltuelile necesare și utile», fără a zice nimic despre plus-valută. Or, tocmai Curtea de casație arată foarte bine această deosebire de redacție, deducând din ea soluția dreptului nostru, unde nu mai poate fi vorba de plus-valută. Dealtfel, soluția pe care o admite la noi, atât Curtea din Iași cât și Curtea de Casație este admisă de unii și în Franța. (Vezi, de exemplu, Planiol, III, 2282; Colin et Capitant,

III, pag. 546, etc.). Vezi și observ. noastră asupra deciziei Curței din Iași, care a fost casată, în *Pand. române*, anul 1924, partea II, No. 3, neapărut încă în momentul când scriu aceste rânduri).

Concluzia noastră este, deci, că atât decizia Curței din Iași, cât și aceea a Curței de casație este, din acest punct de vedere, perfect juridică. *Quod erat demonstrandum.*

Iași.

D. ALEXANDRESCO

TRIBUNALUL COMERCIAL ILFOV, SECȚIA I

Audiența dela 9 Iulie 1923

Președinția d-lui T. ORLEANU, Judecător

Banca Fortuna cu Soc. Scriven Brothers et Comp.

Sentința No. 491

Contestație. — Creditor gagist. — Debitor. — Creditor chirografar al acestuia. — Dacă creditorul gagist poate avea dreptul de retenție asupra acestora. — Art. 1694 c. civ., art. 782, alin. I c. com.

Contract de gaj. — În ce condițiuni se poate cere anularea pe calea acțiunii pauliene. — Art. 975 c. civ.

1. Conform art. 1694 c. civ., creditorul gagist va putea avea întotdeauna dreptul său de retenție atât asupra debitorului său, cât și asupra creditorilor chirografari ai săi.

2. Anularea unui contract cu titlu oneros pe calea acțiunii pauliene nu s'ar putea obține, decât dovedindu-se concertul fraudulos dintre părțile contractante, altfel contractul de gaj este perfect valabil.

S'au prezentat: contestatoarea, prin d-nii avocați Alex. Mavroiani și G. Petrovici, și intimata, prin d-l avocat Teodorescu.

Tribunalul,

Asupra acțiunii de față, prin care Banca Fortuna face contestație asupra urmăririi ordonată de acest Tribunal și a proceselor-verbale de sechestrul din 28 Februarie și 3 Martie 1923, dresate de d-l Portărel G. Stănescu, asupra mărfurilor d-lor Frații D. & A. Goldenberg, din București, str. Sf. Gheorghe-Nou No. 5 și str. Blănari 18, în favoarea creditorului S. Criven Brothers & Co., pentru motivul că toate aceste mărfuri sunt constituite gaj pe temeiul contractului vizat de Administrația Financiară la No. 97495 din 2 Februarie 1923, și transcris în registrul de gaj al acestui Trib. secția de notariat la No. 3881;

Având în vedere susținerile părților orale și scrise, actele și lucrările dela dosar;

Având în vedere că art. 1694 c. civ. acordă creditorului gagist un drept de retențiune asupra lucrului amanetat față de debitorul gagist, mare parte din autori și hotărârile judecătorești, recunosc existența dreptului de retențiune, ca rezultând nu numai din prelinsele texte de lege, care-l consacră în mod expres, ci din însăși principiile generale de drept;

Având în vedere că chestiunea de a se ști dacă dreptul de retențiune este un drept real sau personal, este viu controversată; iar în această chestiune autorii se împart în trei categorii: unii, cari consideră dreptul de retențiune ca un drept personal și cari se află în minoritate, alții, cari îl consideră ca un drept real, (*Nacu*, vol. III, No. 552), iar alții, cari fără a voi să-l denumească drept real și aceasta pentru motivul că odată pierdută posesiunea, fostul detentor nu are la dispoziție o acțiune reală de a urmări lucrul în mâna oricărui terț, totuș

recunosc că atâta timp cât beneficiarul dreptului de retenție se află în posesiunea lucrului, poate să-l opue oricărei persoane, ce ar pretinde vreun drept asupra sa (*Planiol*, vol. II, No. 2536; *Alexandresco*, vol. X, p. 349);

Considerând că, atât în opiniunea autorilor din categoria 2-a, cât și a celor din categoria 3-a rezultă că, creditorul gagist poate opune retențiunea până la plata sa integrală nu numai debitorului, ci și terților ce ar pretinde un drept asupra lucrului amanetat (art. 782, alin. I cod. com. confirmă acest mod de a vedea);

Că, mai mult decât atât, actele debitorului lor fiind opozabile creditorilor săi chirografari, aceștia sunt considerați ca niște avânzi-cauză a acestuia și în consecință ei suferă diferitele fluctuațiuni ale patrimoniului debitorului lor, care constituie gajul lor general, iar față de ex-contractanții debitorului ei nu pot fi considerați ca niște terți, aceștia putând să le opue toate excepțiunile pe cari le pot opune debitorului însuș (vezi *Planiol*, vol. I, No. 305); de aci rezultă că nu numai în în opiniunea autorilor din categoria 2-a și a 3-a, dar chiar în opiniunea aceluia din categoria 1-a, creditorul gagist va putea întotdeauna să opună dreptul de retenție ce conferă art. 1694 c. civ., atât debitorului său, cât și creditorilor chirografari ai săi;

Având în vedere că, prin contestația de față, creditoarea gagistă, Banca Fortuna, tinzând tocmai la acest lucru, și anume la opozabilitatea dreptului său de retenție creditorului chirografar Scriven Brothers & Co., al debitoarei sale gagiste firma Frații Goldenberg, această contestațiune devine fondată în drept și cată a fi admisă;

Considerând că intimata a adus în discuțiune și faptul că actul de gaj intervenit între firma Frații Goldenberg și contestatoarea, ar fi anulabil ca fiind făcut în fraudă drepturilor sale; că, însă, această anulare nu s'ar putea pronunța decât după principiile ce guvernează acțiunea pauliană (și Tribunalul consideră că acest lucru se poate obține, fie pe cale de acțiune principală, fie pe cale de excepțiune, în conformitate cu principiul că, judecătorul acțiunii este și judecătorul excepțiunii);

Considerând însă că, întrucât este vorba de a se dărâma un contract cu titlu oneros, anularea pe cale pauliană nu s'ar putea obține decât dovedindu-se concertul fraudulos dintre părțile contractante, dovada ce nu se face, și așa dar contractul de gaj rămâne în picioare;

Considerând că, intimata cere ca în cazul chiar când s'ar admite contestațiunea, să fie autorizată a continua urmărirea mărfurilor ce nu au fost gajate și cari se află în depozitele din str. Sf. Gheorghe-Nou No. 5 și strada Blănari No. 18;

Având în vedere că, față de art. 10 din actul de gaj, care prevede că orice mărfuri vor intra ulterior în zisele depozite, vor deveni deasemenea gajul Băncii Fortuna și acest din urmă caz de cerere al intimațiilor urmează a fi înlăturat.

Pentru aceste motive, redactate de d-l Jude-supleant Petre Petrini, Tribunalul, admite contestațiunile, etc.

(ss) T. Orleanu, A. Boboc, P. Petrini.

Grefier (ss) Niculescu

NOTA. — Dreptul de retenție al creditorului amanetar este un drept real în virtutea căruia, un creditor reține până la plata creanței sale lucrul ce aparține debitorului său și pe care îl deține creditorul în posesia sa. Acest drept este convențional sau legal. În speța noastră (Vezi art. 1694 cod. civ.), dreptul de retenție este convențional.

Validitatea unei asemenea convențiuni nu poate fi contestată, în ceeace privește raporturile dintre

creditor și debitor (Vezi *Guillouard*, Droit de retention, 33) și este opozabilă chiar terților, cari în urma constituirii unui gaj ar fi dobândit vreun drept asupra lucrului gajat.

Dreptul de retenție este indivizibil, în sensul că creditorul gagist nu poate fi silit a restitui lucrul amanetat, cât timp creanța sa nu este plătită integral. (Vezi *D. Alexandresco*, X, p. 346; *Planiol*, II, 2534; *Guillouard*, op. cit., 26; *C. Botez*, Pagini Juridice, 1910, No. 56).

Sentința de mai sus a Trib. Ilfov, s. I com., este dată în conformitate cu toate principiile juridice, cari guvernează materia noastră și tranșează controversele doctrinei.

ALEX. MAVROJANI

JUDECĂTORIA OCOL II RURAL CÂMPULUNG

Sedința dela 22 Februarie 1924

Președinția d. lui C. S. BALLAN, Judecător

I. Satârbaș și alții cu Societatea Cooperativă „Râul Târgului”

— Infracțiuni penale. — Dacă o persoană juridică sau morală, poate fi dată în judecată penală ca inculpată, pentru faptul de furt, sau urmează a chema, ca inculpați, pe reprezentanții ei legali, din voința cărora s'a săvârșit infracțiunea ?

— Deosebire între vechiul drept penal, în această privință, și dreptul actual. Tendințele doctrinei recente. Modificările necesare a se introduce, la modificarea legislației noastre penale.

1. În vechiul drept, era admisă responsabilitatea penală colectivă.

2. Actualele legislații penale — cu mici derogări de dată recentă — urmeză principiul: „societas delinquere non potest”, Codurile penale actuale fiind individualiste, sunt contra responsabilității penale a persoanelor juridice, — principiul actual fiind că: numai reprezentanții persoanelor juridice pot răspunde penalicește. Într'adevăr, o persoană juridică neavând o personalitate fizică, reală, ci una fictivă, imaginară, rezultă că, responsabilitatea penală incumbă acelor reprezentanți, — giranți, administratori ai persoanelor morale, — cari au comis infracțiunea, — pentrucă infracțiunea pornește dela voința lor, și, deci, aceștia vor fi personal respunzători penalicește și personal condamnați;

3. Concepția opusă — că persoanele morale pot și ele comite infracțiuni; că, și ele au o responsabilitate penală și că sunt pasibile de anumite pedepse, — această concepție — în doctrina recentă — capătă, din ce în ce mai mulți aderenți: pentrucă persoanele morale sau juridice, grupările organizate, sunt și ele înzestrate, — prin simplul fapt al existenței lor, — cu o voință distinctă, colectivă, care se poate manifesta în mod delictuos, cași voință individuală; că, deci, — și ele pot să răspundă penalicește și că, anumite pedepse sunt chiar acum aplicabile și persoanelor morale.

4. Legiuitorul penal, cu ocazia apropiatei unificări a legislației noastre penale, va ține compt, credem, de această nouă concepție penală și, va legifera — sperăm — principiul nou al responsabilității penale a persoanelor morale, sau juridice.

JUDECATA,

Asupra cererii de a se introduce în cauză ca inculpată pe societatea coop. „Râul Târgului” din Câmpulung, în numele căreia pretinde I. Constatinescu, subdirectorul acelei societăți, că a săvârșit infracțiunea, de a lua și transporta acele lemne din pădure;

Că, ceea ce judecata urmează a rezolva — ca chestia de drept — este: o persoană juridică, sau morală, poate fi introdusă în cauză ca inculpată pentru ridicarea de lemne din o pă-

ture ce nu este a ei, sau trebuie introdusă în cauză, ca inculpată, persoanele fizice, reprezentanții acelei societăți, căci, de fapt, infracțiunea a pornit dela voința lor ?

Având în vedere că, actualele legislații penale — cu mici derogări de dată recentă — urmează principiul: „societas delinquere non potest”; — că, codurile penale actuale fiind individualiste, sunt în contra responsabilității colective. „Numai reprezentanții persoanelor juridice pot răspunde penalicește”, spune ilustrul nostru profesor, *D. Alexandresco*, în T. V. p. 534; — iar regretatul jurisconsult *Degré* adaugă: „Pentrucă „asemenea persoane nu au o voință naturală, ele nu pot fi făcătoare responsabile de delictele sau quasi-delictele reprezentanților lor. Atari persoane juridice sunt izbite de o incapacitate absolută de fapt „(*Degré*: „Scrieri juridice” T. I. p. 14. „Tot asemenea *Merlin*: „Quest. de droit”. VII: Responsab: des communes” paragr. 3 p. 242);

Că, chiar marele penalist francez *Garraud* se pronunță că: „responsabilitatea penală a unei ființe abstracte e o ficțiune, „iar art. 123—126 c. p. fr. (106 și urm. c. p. rom.) nu stabilesc „o pedeapsă colectivă contra corpului constituit, ci lovește pe „fiecare culpabil cu o pedeapsă individuală ((*Garraud*: T. II No. 221);

Că, în dreptul vechiu, era admisă responsabilitatea colectivă, totuși codurile penale actuale sunt individualiste, căci, după concepția dominantă de până acum, persoanele morale sau juridice n'au capacitatea de a săvârși infracțiuni și n'au nici responsabilitatea penală, pentru că nu au o personalitate fizică, reală, fictivă, imaginară; — pentrucă că pedeapsa, și-ar pierde caracterul ei, — dacă s-ar aplica la o ființă fictivă, care nu simte și nu voiește; — și, în fine, pentrucă pedepsele privative de libertate, nu se pot aplica acolo unde lipsește existența fizică; — de unde rezultă că, responsabilitatea penală incumbă acelor reprezentanți — giranți, sau administratori ai persoanelor morale — cari au comis infracțiunea, pentrucă infracțiunea pornește dela voința lor și, deci, aceștia vor fi personal respunzători penalicește și personal condamnați. (*Profesor Dr. Traian Pop*: „Dreptul penal comparat”: T. I pag. 86; T. II pag. 272);

Și, cu toate acestea, în doctrina recentă, concepția opusă — că persoanele morale sau juridice pot și ele comite infracțiuni — că și ele au responsabilitate penală și că sunt pasibile de anumite pedepse, — această concepție nouă, capătă, din ce în ce mai mulți aderenți: — pentru că: persoanele morale sau juridice, grupările organizate, sunt și ele înzestrate — prin simplul fapt al existenței lor — cu o voință distinctă, colectivă, care se poate manifesta în mod delictuos ca și voința individuală; că, deci și ele pot să răspundă penalicește și că anumite pedepse sunt chiar și acum aplicabile și persoanelor morale; (Părerea lui *Gierke*, reproducă în *Planiol* T. I. No. 881); Că, scopul persoanei morale, — fixat prin actul de asociere, — nu admite comitere de infracțiuni, și dacă, totuși, contrar scopului, o asemenea persoană morală ar comite infracțiuni, nu rezultă de aci ca ea să nu fie pedepsită; — căci, s'ar putea, cu sistemul acesta, să încurajeze sevârșirea colectivă de infracțiuni: societăți, așa zise „comerciale” de ex. ar putea, în bună voință, cultiva criminalitatea, în scopul de ași asigura beneficii materiale, ca, de pildă: uzură, speculațiuni oprite, fraude, etc., — având la spatele lor diferiți „oamenii de paie”, bine plătiți, pe cari, la timp, să-i prezinte ca respunzători penalicește, în numele așa zisei „societăți comerciale”. (Prof. *Tr. Pop* loco cit. În același sens și *Prins, Liszt, Bessler, Bluntschli* și chiar penalisti maghiari ca *Angyal* și *Fiukey*, etc).

Că, legiuitorul penal, cu ocazia apropiatei unificări a legilor noastre penale, va ține compt, credem, de această nouă concepție penală și se va legifera — sperăm — în curând și la noi, principiul nou al responsabilității penale a persoanelor morale sau juridice;

Că, astfel fiind, și cum, în speță, I. Constatinescu, subdirectorul soc. coop. „Râul Târgului” a săvârșit infracțiunea de a ridica fără drept și transporta lemnele din acea pădure, căci

din voința sa s'a săvârșit faptul, — acesta, deci, este personal răspunzător penalicește și el, ca reprezentant al numitei cooperative, urmează a fi introdus în cauză ca inculpat, iar nu soc. „Răul Târgului“ — colectivitatea — care e o persoană juridică fictivă, imaginară, care nu are o personalitate fizică, reală, actualul cod penal lovind pe fiecare culpabil cu o pedeapsă individuală, iar nu cu o pedeapsă colectivă în contra grupărei organizate.

Pentru aceste motive, judecata, etc.

Judecător (s) C. S. Ballan

NOTĂ. — Magistrala carte de judecată a judecătoriei ocol. II din Câmpulung (Muscel), dată și redactată de amicul nostru, d-l judecător-prezident C. S. Ballan, care nu pierde niciodată ocazia de a se distinge pe terenul juridic, de câte ori ea se prezintă, este relativă la răspunderea penală a persoanelor morale sau juridice (1).

El admite, am putea zice cam cu părere de rău, teoria neresponsabilității acestor persoane, cu toată tendința modernă care ar voi să vadă altfel lucrurile, pentru că aceste persoane n'au o ființă reală, ci sunt niște ficțiuni sau închipuiri, după cum ne atestă Dumoulin și alți autori înaintea lui și în urma lui.

Teoria clasică a ficțiunii este admisă în mod invariabil de jurisprudența noastră, deși ea este combătută de unii, precum profesorul dela Berlin, Otto Gieke (care, de tristă memorie, a redactat tratatul dela Buftea), și de alții.

„Persoana morală, zice acest autor, în lucrarea sa cunoscută (*Die Genossenschaftstheorie und die deutsche Rechtsprechung*) (2), nu este o ficțiune a legii, ci o ființă colectivă reală, *eine recte Gesamtperson*, capabilă, ca și persoana fizică, de voință și de acțiune. Legea n'o creiază, ci se mărginește a-i recunoaște existența, a-i legaliza așa zicând actul ei de naștere“ (Vezi tom. I al Coment. noastre, pag. 262, ed. a 2-a).

Această teorie, deși susținută în Franța de Lainé, Planiol etc., criticată însă de alții (vezi Colin et Capitant, I, pag. 651 urm.), n'a prins rădăcini la noi.

Teoria ficțiunii, susținută de Windscheid, Laurent și mai ales de Savigny, a triumfat la noi în celebra afacere Zappa și în alte hotărâri judecătorești, care se pot vedea în tom. I al lucrării noastre, pag. 257, nota 1.

În această teorie a ficțiunii, pe care o credem și astăzi juridică, după matura reflexie, și pe care am consacrat-o în termeni expresi, în noul proiect de cod civil pentru România Mare, chestiunea responsabilității penale nu se poate pune, pe când ea nu suferă, din contra, îndoială în teoria realității. (Vezi Dem. Negulescu, *Capacitatea delictuală a persoanelor morale*, *Dreptul* din 1903, No. 33).

Nu vom insista mult asupra acestei chestiuni, pentru că ea a fost de mai multe ori tratată de noi cu ocazia adnotărilor mai multor hotărâri. (Vezi, de exemplu, observația ce am publicat asupra unei decizii a Curții din Toulouse, în *Jurisprudența generală* din 1923, No. 27, pag. 863, No. de ordine 1882, precum și în *Curierul Judiciar* din 1924, No. 6, pag. 69, 70), etc.

1) Vezi asupra acestei materii, A. Mestre, *Les personnes morales et le problème de leur responsabilité pénale*, Paris, 1899. Mai vezi nota d-lui E. C. Decusară asupra unei sentințe a tribunal. Romanați, *Curierul Judiciar* din 1920, nr. 85, 86, pag. 688 urm., etc.

2) Vezi de acelaș autor, *Deutsches Privatrecht*, I, § 58 urm., ed. a 5-a.

Vom reproduce însă, și de astădată, cuvintele lui Savigny, care sunt hotărâtoare în cauză. Iată, în adevăr, cum se exprimă acest autor, care a fost poreclit, cu drept cuvânt principiile jurisconsultilor (*System des heutigen römischen Rechts*, II, paragr. 94, pag. 310, Berlin, 1840) :

„Chestiunea de a se ști dacă persoanele juridice pot să comită delict și să fie pedepsite, este vii controversată (*ist sehr bestritten*). Unii, precum : Zachariae, Haubold, Feuerbach (*Criminalrecht*, paragr. 28, ed. a 12-a), etc. susțin negativă, argumentând în modul următor : Persoana juridică nu-și datorește existența sa fictivă, decât unui privilegiu al autorității suverane. Acest privilegiu nu-i este conferit decât pentru un scop anume permis ; de câte ori ea comite delict, încetează de a fi persoană juridică și, ca atare, nu poate fi pedepsită.

„Alții, precum Stieber (*apud* Haubold), Mühlenbruch, etc. susțin, din contra, afirmativa, plecând de la principiul că persoana juridică are capacitatea absolută de drept și de acțiune, și că libertatea actelor sale nu este încătușată prin nici o restricție. Se recunoaște însă, în această teorie, că unele delict și unele pedepse nu-și găsesc aplicare în speță. Astfel, nimeni nu se va gândi a acuza un oraș de adulter sau un spital, de bigamie ; de asemenea, nu se poate aplica surghiunul unei comuni, sau închisoarea unui spital ori unei biserici. Cât pentru pedeapsa cu moarte, ea echivalează cu disolvarea persoanei juridice.....

„Dreptul penal consideră omul natural ca o ființă liberă, înțeleaptă și simțitoare. Persoana juridică nu are acest caracter, ea nefiind decât o ființă abstractă, capabilă de a posedă, pe care dreptul penal nu poate s'o atingă.....

„*Das Criminalrecht hat zu thun mit dem natürlichen Menschen, als einem denkenden, wollenden, fühlenden Wesen. Die juristische Person aber ist kein solches, sondern nur ein Vermögen habendes Wesen, liegt also ganz ausser dem Bereich des Criminalrechts*“ etc.

Și mai departe : „Delictele care obișnuit se împuță persoanelor juridice sunt în totdeauna comise de membrii sau capii ei, adică de niște persoane naturale ; puțin importă dacă interesul corporației a servit de motiv sau de scop delictului. Deci, dacă un magistrat municipal, printr'un zel rău înțeles, fură, spre a îmbogăți casa orașului, el nu este pentru aceasta mai puțin fur.

„A pedepsi persoana juridică ca fiind culpabilă de un delict, ar însemna a viola marele principiu de drept penal, care cere identitatea delinquentului și a condamnatului“, etc. „*Wollte man nun irgend ein Verbrechen an der juristischen Person bestrafen, so würde dadurch ein Grundprincip des Criminalrechts, die Identität des Verbrechers und des Bestraften, verletzt werden*“, etc.

Spuneam mai sus că aceste cuvinte ale unuia din cei mai iluștri jurisconșulți sunt hotărâtoare în cauză. Autorul frumoasei cărți de judecată ce adnotăm admitte teoria lui Savigny, deși el ar voi să vadă preavând teoria contrară, exprimând chiar dorința de a o vedea admisă în noua legislație a României întregite.

Amicul nostru, d-l Ballan, să fie liniștit asupra viitoareii unificări, căci, deocamdată, nimeni nu se gândește la ea, deși ar fi de dorit ca să se termine,

cu o oră mai înainte, babilonia legilor străine care actualmente cârmuște țara noastră.

Vom da imediat o dovadă despre cele ce afirmăm. Am fost însărcinat de ministrul justiției, d-l M. Antonescu, cu redactarea noului proiect al codului civil. După o muncă de peste doi ani am terminat, fără nici o răsplată, lucrarea noastră, iar rezultatul care este? Comisia n'a mai fost convocată și nici nu se mai convoacă, iar judecătorii din Ardeal, din Bucovina și din Basarabia așteaptă cu nerăbdare unificarea, căci mulți din ei nu cunosc nici limba, nici legile pe care le aplică, iar unificarea nu mai vine. Am pierdut speranța de a o mai vedea realizată și, după toate probabilitățile, nu o va mai vedea nici judecătorul ocol. Câmpulung, deși el este mult mai tânăr decât noi.

Am propus ca, de o camdată, să legiferăm măcar titlul obligațiilor, așa cum s'a făcut pentru Elveția, la 1881, cod care s'a revizuit la 1911; nici aceasta nu s'a admis; așa că suntem ferm hotărât după cum am mai spus-o și altădată (3), a distruge lucrarea noastră prin flăcări, de oarece nu este de niciun folos. Păcat de timpul pe care l-am pierdut și de munca ce am depus!

Spre a reveni la hotărîrea ce adnotăm, pe care am căutat a o sprijini prin câteva cuvinte, deși ea nu are nevoie de proptele, fiind destul de tare prin ea însăși, vom manifesta aci un singur regret, și anume: acela de a nu fi numărat printre elevii noștri pe d-l judecător-prezident (și viitor consilier) C. S. Ballan, căci așa cum ne mândrim cu foștii noștri elevi: d-nii Volanschi, Ciuhodariu, D. Lupu, Vesp. Erbicănu, Scriban, frații Stoeanovici, Fl. Sion și mulți alții (*jen passe et des meilleurs*), cari sunt astăzi podoaba magistraturei și a baroului, tot astfel ne-am fi fâlit și cu el!

Suntem, trebuie s'o recunoaștem, cam egoist, când voim a revendica pentru noi pe toți magistrații și pe toți avocații buni. Așa este făcut omul!

„Si la vanité est femme, l'egoïsme est homme”, a zis nu mai știm care autor, Ch. de Bernard, dacă nu ne înșelăm.

Iași.

D. ALEXANDRESCO

3) Vezi în *Revista Marelor procese*, Nr. 3, care va apare z-cestea, observația ce am publicat asupra deciziei Curții din București, privitoare la testamentul defunctului Amira.

In Darea de Seamă publicată în Curierul Judiciar, în numărul trecut, asupra constituirii Societății române de Legislație comparată, din eroare s'a omis a se arăta că atât discursul d-lui Ministru de Externe I. G. Duca, cât și răspunsul d-lui Ministru al Franței Conte de Manneville, au fost rostite în limba franceză, ca și discursurile rostite de d-l Ionescu-Dolj, în numele d-lui Ministru de Justiție G. G. Mărzessu și de d-l M. Balș, în numele Comitetului de inițiativă.

A apărut în Editura *Curierul Judiciar* primul volum din **Biblioteca Legilor uzuale Adnotate**, care cuprinde: **Legea autentificării actelor** (Editia II) revăzută și completată cu doctrina și jurisprudența până la zi și **Legea de unificare și organizare a Corpului de avocați**, comentate de cunoscutul publicist și avocat d-l A. Lascarov-Moldovanu.

Ambele aceste legi sunt însoțite în afară de comentarii, doctrină și jurisprudență până la zi și de *Expu-*

nerile de motive, Desbaterile parlamentare complete și Indice alfabetic, care înlesnește foarte mult cercetările.

Prețul cu care s'a pus în vânzare este de lei 80 la care se adăoga lei 5 pentru porto postal recomandat.

S'a pus sub presă vol. 2 din **Biblioteca Legilor uzuale Adnotate**, care va cuprinde: **Legea privitoare la dobândirea și pierderea naționalității române**, însoțită de **Expunerea de motive și Desbaterile parlamentare** sub fiecare articol, iar la fine; **Disceputa generală, Raporturile comitetelor delegațiilor Senatului și Camerei și un Indice alfabetic.**

Lucrarea este întocmită de **Colonelul C. Georgescu**, fost Director al Contenciosului și Controlului din Ministerul de Război, redactor la *Curierul Judiciar*.

Volumul va cuprinde peste 15 coale de tipar. Prețul cu care se va pune în vânzare pentru abonații cari se vor înscri și cari vor trimite costul anticipat, este de lei 80. Lucrarea va fi complet gata și se va expedia peste 30 zile.

Peste 4 zile va apare **No. 3 Biblioteca Marilor Procese**, care cuprinde în prima parte: **Procesul Amira**: Testament evacuat la Moscova. Reconstituirea lui (Pledoariile rostite la Inalta Curte de Casație de d-nii avocați S. Rosental, C. G. Dissescu, Mihail Antonescu, Istrate Micescu și Longin Heliade-Rădulescu, conținând sentința Trib. Ilfov s. II, decizia Curții de Apel Buc. s. IV-a cu *Nota* d-lui Prof. D. Alexandresco și decizia Inaltei Curți de Casație.

In partea II-a: Pledoariile d-lor avocați Matei Cantacuzino și Mihail Christea înaintea Secțiunilor Unite ale Inaltei Curți de Casație, în faimosul proces al exproprierei pădurilor din Basarabia. *Prețul vol. 110 lei.*

S'a pus sub presă **No. 4**, care va cuprinde **pledoariile marelui dispărut Barbu Delavrancea în afacerile: Socolescu și Caragea-Caion**, precedate de două portrete literare, unul al lui Delavrancea, datorit cunoscutului nostru critic Eugen Lovinescu, și altul al lui Carageale, datorit academicianului Brătescu-Voinești.

SUMARUL No. 1 din 1924

al

Revistei Trimestriale de Drept civil *)

	Pag.
Dela Situation juridique des usagers titulaires de polices d'abonnement à L'égard des Compagnies Concessionnaires d'un service public, par M. Lucien Aulagnon	5
Variétés. — L'Etat et le concert de personnalité, par M. Mathieu Cantacuzène	51
Les droits sont des Croyances, par M. Emmanuel Lévy	59
Bibliographie des ouvrages de droit civil. A. France par. M. René Demogue	63
B. Autriche par. M. Redslob	84
C. République Argentine et Bresil, par M. R. D.	85
Chroniques de Jurisprudence en matière de droit civil A. — Personnes et droits de famille, par M. Eugène Gaudemet	87
B. — Obligations et contrats spéciaux par M. René Demogue	98
C. — Propriété et droits réels	140
D. — Successions et testaments, par M. René Savatier. Chronique de Jurisprudence en matière de procédure civile, par. M. René Japiot	144
Jurisprudence des juridictions mixtes L'Egypte, par M. René Demogue	173
Notés Parlementaires, par M. Joseph Hamel	171
La Legislation Belge, par M. Maurice Wille	249

*) Apare la Paris în editura Librăriei Rousseau.